

TERVEYDEN JA
HYVINVOINNIN LAITOS

Päivi Nurmi-Koikkalainen

Laitoksesta lähiyhteisöön

Kuntakyselyn tuloksia vammaisten kuntalaisten palveluista

TYÖPAPERI

TYÖPAPERI 26/2013

Päivi Nurmi-Koikkalainen

Laitoksesta lähiyhteisöön

**Kuntakyselyn tuloksia
vammaisten kuntalaisten palveluista**

**TERVEYDEN JA
HYVINVOINNIN LAITOS**

© Kirjoittaja ja Terveiden ja hyvinvoinnin laitos

ISBN 978-952-245-956-5 (painettu)
ISBN 978-952-245-957-2 (verkkojulkaisu)
ISSN 2323-363X (verkkojulkaisu)
<http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-245-957-2>

Juvenes Print – Suomen Yliopistopaino Oy
Tampere, 2013

Lukijalle

Kuinka paljon on vammaisia kuntalaisia? Missä ja miten vammaiset kuntalaiset asuvat? Millaisia palveluita he saavat? Saavatko he henkilökohtaisen avun palveluita? Mikä tilanne on laitoksista pois muuttamisessa? Ja mikä on laitossijoitusten tilanne? Kuinka kehitysvammaisten kuntalaisten palvelut ovat kehittyneet? Mikä huolestuttaa vammaispalveluiden kuntatyöntekijöitä? Mitä pitäisi heidän mielestä kehittää palveluissa? Millaisia suunnitelmia kunnissa on vammaisten kuntalaisten palveluiden järjestämisen tueksi?

Näitä ja monia muita kysymyksiä on esitetty viime vuosina keskusteltaessa vammaisten asumiseen liittyvistä palveluista. Kysymyksiä on runsaasti, mutta vastauksia vain vähän. Vammaisten kuntalaisten asumispalvelutilanteen hahmottamiseksi ja kehitysvammaisten asumisohjelman suunnitelmatyön tueksi Terveyden ja hyvinvoinnin laitos toteutti syksyllä 2012 kuntakyselyn. Tässä julkaisussa raportoidaan keskeisimmät tulokset kyselystä. Yhteenveto antaa joitain vastauksia edellä esitettyihin kysymyksiin.

Aineistoa on esitelty talven 2012–2013 aikana useammassa alueellisessa tilaisuudessa ja tuloksista on keskusteltu. Vastauksia kyselyyn tuli 46 prosentista kuntia. Kyselyn väestökattavuus on noin 70 prosenttia. Avovastausten runsaus ja saadun aineiston monimuotoisuus mahdollistavat ja jopa edellyttävät aineistosta raportoinnin myös jatkossa. Tässä vaiheessa tämä yhteenveto antanee lukijalleen kokonaiskuvan aineistosta ja vammaisten kuntalaisten tilanteesta vammaissektorin työntekijöiden näkökulmasta. Lämpimät kiitokset kaikille kyselyyn vastanneille.

Helsingissä kesäkuussa 2013

Päivi Nurmi-Koikkalainen

Tiivistelmä

Päivi Nurmi-Koikkalainen. Laitoksesta lähiyhteisöön. Kuntakyselyn tuloksia vammaisten kuntalaisten palveluista. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (THL). Työpäpaperi 26/2013. 36 sivua. Helsinki 2013. ISBN 978-952-245-976-5 (painettu); ISBN 978-952-245-957-2 (verkkojulkaisu)

Valtioneuvosto teki 21.1.2010 periaatepäätöksen ohjelmasta kehitysvammaisten asumisen ja siihen liittyvien palvelujen järjestämisestä vuosiksi 2011–2015. Sosiaali- ja terveysministeriön tehtäväksi tuli valmistella koko maan kattava suunnitelma kehitysvammaisten asumisohjelman toimeenpanon edellyttämistä toimenpiteistä. Valtakunnallisen suunnitelman pohjaksi koottiin alueellisia suunnitelmia 2011. Kesällä 2012 alueita pyydettiin tarkentamaan alueelliset suunnitelmat etenkin laitoshoittoa korvaavien, yksilöllisten asumis- ja palveluratkaisujen, lähiyhteisöjen sekä henkilöstön osaamisen, saatavuuden ja työkäytäntöjen kehittämistä koskevien toimenpiteiden osalta. Kuntien tilanteen hahmottamiseksi ja suunnittelutyön tueksi THL toteutti syksyllä 2012 kuntakyselyn. Kyselyyn saatiin vastauksia marraskuun alkuun mennessä 146 henkilöltä, jotka edustivat 156 kuntaa. Kyselyn vastaukset kattavat 46 prosenttia vuoden 2012 kunnista ja noin 70 prosenttia väestöstä. Useamman yksittäisen kysymyksen kohdalla vastaukset edustavat yksittäisten vastaajien henkilökohtaisia näkemyksiä ja käsityksiä vammaisuuteen liittyvistä asioista.

Vammaisten kuntalaisten palvelutarpeita oli selvitetty 56 prosentissa kuntia. Vastaavasti 41 prosenttia kunnista ilmoitti, ettei tarpeita oltu selvitetty. Kehitysvammaisten henkilöiden asumiseen liittyviä suunnitelmia oli tehty hieman yli 40 prosentissa kuntia. Lähes 80 prosenttia vastaajista ilmoitti, että suunnitelmien laadinnassa oli kuultu asiakkaita ja/tai omaisi. Noin 30 prosentissa kunnista suunnitelmia ei oltu tehty lainkaan. Lopuissa vastauksissa todettiin suunnitelmien teon olevan joko käynnissä tai suunnitteilla.

2 prosenttia kuntalaisista sai palveluita kunnissa vammaisuuteen liittyvien erityislakien perusteella. Heistä noin 23 prosenttia oli kehitysvammaisia henkilöitä. Vastaus on melko samansuuntainen kuin aikaisemmat selvitykset. Yksi kiinnostavimmista tuloksista oli se, että tämän aineiston mukaan henkilökohtaisen avun päätöksen saaneista noin 15 prosenttia oli kehitysvammaisia henkilöitä.

Kehitysvammalaitoksista oli ajanjaksolla 1.1.2011–31.08.2012 muuttanut 218 henkilö avopalveluiden piiriin. Samana ajankohtana 30 henkilöä muutti takaisin laitoksiin. Takaisinmuuttojen syitä oli useita, mutta palveluiden riittämättömyys yksi keskeisimpiä. Osaamisen ja palveluiden kehittämistarpeet nousivatkin esille avovastauksissa.

Avainsanat: vammaisuus, kehitysvammaisuus, asuminen, asumispalvelut, laitos, kehitysvammalaitos, asuissuunnitelma, tilastot, kuntakysely

Sammandrag

Päivi Nurmi-Koikkalainen. Laitoksesta lähiyhteisöön. Kuntakyselyn tuloksia vammaisten kuntalaisten palveluista. [Publikations namn på svenska]. Institutet för hälsa och välfärd (THL). Diskussionsunderlag 26/2013. 36 sidor. Helsingfors, Finland 2013.

ISBN 978-952-245-956-5 (tryckt); ISBN 978-952-245-957-2 (nätpublikation)

Statsrådet fattade den 21 januari 2010 ett principbeslut om ett program för ordnande av boende och anslutande tjänster för personer med utvecklingsstörning åren 2011–2015. Social- och hälsovårdsministeriet fick i uppdrag att utarbeta en riksomfattande plan för de åtgärder som genomförandet av boendeprogrammet för personer med utvecklingsstörning förutsätter. Grunden för den riksomfattande planen utgjordes av regionala planer som samlades in 2011. På sommaren 2012 ombads regionerna att precisera sina regionala planer, särskilt med avseende på närmiljö, individuella boende- och servicelösningar som ersätter institutionsvård, personalens kompetens, tillgång till personalen samt åtgärder för utveckling av arbetsmetoder. Institutet för hälsa och välfärd genomförde på hösten 2012 en kommunenkät för att kartlägga kommunernas situation och få stöd i planeringen. Enkäten besvarades före början av november av 146 personer, som representerade 156 kommuner. Svaren i enkäten representerar således 46 procent av kommunerna år 2012 och cirka 70 procent av befolkningen. Svaren på många enskilda frågor bygger på enkätsvararnas personliga synpunkter och uppfattningar om funktionsnedsättning.

56 procent av kommunerna hade kartlagt servicebehoven hos kommuninvånare med funktionsnedsättning, medan 41 procent av kommunerna meddelade att behoven inte hade utretts. Lite över 40 procent av kommunerna hade gjort upp planer för boende för personer med utvecklingsstörning. Nästan 80 procent av enkätsvararna meddelade att klienternas och/eller deras anhörigas åsikter hade beaktats vid utarbetandet av planerna. Cirka 30 procent av kommunerna hade inte gjort upp några planer alls. I resten av svaren konstaterades att planerna utarbetas som bäst eller att utarbetandet är under planering.

Två procent av kommuninvånarna fick service i kommunerna enligt de speciallagar som gäller tjänster för personer med funktionsnedsättning. Cirka 23 procent av dem var personer med utvecklingsstörning. Detta överensstämmer ganska bra med tidigare utredningar. Ett av de mest intressanta resultaten var att cirka 15 procent av dem som hade fått ett beslut om personlig assistans var personer med utvecklingsstörning.

Under 1.1.2011–31.8.2012 hade 218 personer flyttat ut från institutioner för personer med utvecklingsstörning. Efter flyttningen omfattades de av öppenvårdstjänsterna. Under samma period flyttade 30 personer tillbaka till institutioner. Det fanns flera orsaker till detta, men en av de viktigaste var ett begränsat utbud av tjänster. De öppna svaren tar upp just behoven av att utveckla tjänsterna och kompetensen.

Nyckelord: funktionsnedsättning, utvecklingsstörning, boende, boendeservice, institution, institution för personer med utvecklingsstörning, plan, statistik, kommunenkät

Abstract

Päivi Nurmi-Koikkalainen. Laitoksesta lähiyhteisöön. Kuntakyselyn tuloksia vammaisten kuntalaisten palveluista. [Name of the Publication]. National Institute for Health and Welfare (THL). Discussionpaper 26/2013. 36 pages. Helsinki, Finland 2013.

ISBN 978-952-245-956-5 (printed); ISBN 978-952-245-957-2 (online publication)

A Government Resolution was issued on 21 January 2010 concerning a programme on the organisation of housing and associated services for people with intellectual disabilities in 2011–2015. The Ministry of Social Affairs and Health was assigned the task of preparing a national action plan for measures required for the implementation of the housing programme. The national action plan was based regional plans drawn up in 2011. In summer 2012, regions were requested to complement their action plans especially with regard to measures to develop communities, individual housing and service solutions that replace institutional care, as well as work practices and staff skills and availability. The National Institute for Health and Welfare (THL) sent municipalities a questionnaire in autumn 2012 to find out how things stand in municipalities. The results were to help service planning. A total of 146 persons, representing 156 municipalities, responded to the survey by the outset of November 2012. The responses account for 46% of the municipalities in 2012 and for about 70% of the total population. Answers to several questions represent the personal disability-related views and ideas of the respondent.

Surveys on service needs of people with disabilities in the municipality had been carried out in 56% of the responding municipalities, while 41% reported having carried out no surveys. Just over 40% of the municipalities had drawn up plans concerning housing for people with intellectual disabilities, and nearly 80% of respondents reported that clients and/or relatives had been consulted when plans were drafted. About 30% of the municipalities had no housing plans for people with intellectual disabilities. The remaining respondents mentioned that such plans were either under way or being planned.

According to the survey results, 2% of municipal residents receive services in accordance with legislation on services for people with disabilities, and about 23% of them had an intellectual disability. The results are fairly similar to results from previous surveys. One interesting finding was that this time the survey results indicate that persons with intellectual disabilities accounted for 15% of all clients who had been granted personal assistant services.

Between 1 January 2011 and 31 August 2012, 218 persons had moved away from institutions for people with intellectual disabilities and were covered by community-based services, while 30 persons had moved back to institutions. While there were several reasons for returning to institutional care, inadequate services was among the most important ones. Development needs regarding skills and services were, indeed, mentioned in respondents' open answers.

Key words: disability, intellectual disability, housing, housing service, institution, institution for people with intellectual disabilities, plan, statistics, municipal survey

Sisällys

Lukijalle	3
Tiivistelmä.....	4
Sammandrag.....	5
Abstract	6
1 Taustaa, tavoitteita ja toteutus	8
2 Tulokset.....	9
2.1 Kunta- ja asiakassuunnitelmat	9
2.2 Vammaisille henkilöille tarkoitettujen erityispalveluiden käyttäjien määrä	10
2.3 Kehitysvammaisten kuntalaisten asumismuodot ja asumista tukevat palvelut	11
2.3.1 Asuntoratkaisu ja palvelut.....	12
2.3.2 Palveluasuminen.....	13
2.3.3 Perhehoidon palvelut.....	14
2.3.4 Omaisten kanssa asuvat ja omaishoitoa saavat	14
2.3.5 Henkilökohtainen apu.....	15
2.3.6 Laitoksessa, laitoksesta pois ja takaisin.....	16
2.4 Vastaajien näkemyksiä kuntapalveluista, kehittämistarpeista ja tulevaisuudesta.....	18
2.4.1 Palveluiden riittävyys ja välinputoajat.....	18
2.4.2 Kehitysvammaisten kuntalaisten palveluiden kehittäminen.....	20
2.4.3 Osaamisen vahvistaminen	20
2.4.4 Tulevaisuuden haasteita ja mahdollisuuksia.....	21
3 Pohdinta ja johtopäätökset	24
Tausta-aineistoa.....	27
Liitteet	28
Liite 1 Valtakunnallisen seurantakyselyn kehitysvammaisten kuntalaisten asumisesta ja palveluista – saatekirje	29
Liite 2: Kyselylomake	32
Liite 3 Kyselyyn vastanneiden ammattinimikkeitä	38

1 Taustaa, tavoitteita ja toteutus

Valtioneuvosto antoi 21.1.2010 periaatepäätöksen ohjelmasta kehitysvammaisten asumisen ja siihen liittyvien palvelujen järjestämiseksi vuosina 2010–2015. Tässä Kehitysvammaisten asumisohjelmassa (jatkossa Kehas – ohjelma) Terveysten ja hyvinvoinnin laitoksen (jatkossa THL) tehtäväksi tuli mm. kehittää ajantasaista seuranta kehitysvammaisten laitoshoidon tilanteesta, sitä korvaavasta asuntotuotannosta sekä asumista tukevien palvelujen kehittymisestä osana ohjelmatyötä. THL toteutti syksyllä 2012 kaikkia kuntia koskevan kyselyn vammaispalveluihin liittyvistä suunnitelmista ja asumistilanteesta. Kyselyn valmisteluun osallistui sosiaali- ja terveysministeriö (jatkossa STM), Suomen Kuntaliitto ry, Kehitysvammaliitto ry sekä lukuisia kuntatyöntekijöitä. Kyselystä tiedotettiin kesällä 2012 STM:n aluesuunnitelmasta kertovan tiedotteen yhteydessä, Suomen Kuntaliiton viestillä erityishuoltopiireille sekä sähköisen Vammaispalvelujen käsikirjan tiedotteessa.

Kysely toimitettiin syyskuussa kaikkien kuntien kirjaamoon. Saatekirje ja kyselylomake ovat liitteenä. (Liitteet 1 ja 2). Ruotsinkielinen kyselylomake valmistui kahta viikkoa myöhemmin. Kyselyn alkuperäinen vastausaika oli 10.9.2012–29.9.2012. Vastausaika jatkettiin marraskuun puolelle. Viimeiset vastaukset tulivat joulukuussa, mutta niitä ei raportoida tässä yhteenvedossa.

Kyselyn toivottiin ohjautuvan kunnassa vammaispalveluista (sisältäen kehitysvammapalvelut) vastaavalle taholle tai tahoille. Kehitysvammaisuus ymmärrettiin kyselyssä osaksi yleistä vammaisuutta, minkä vuoksi osa kysymyksistä on yleisesti vammaisia kuntalaisia koskevia. Myös kuntakentän yleisten peruspalveluiden toimivuuteen liittyviä kysymyksiä sisällytettiin kyselyyn, koska vammaisten kuntalaisten asuminen edellyttää toimivia peruspalveluita.

Kyselyn päätarkoituksena oli kuvata kehitysvammaisten kuntalaisten asumisen ja palvelujen tilannetta sekä kuntien kehittämissuunnitelmien tilaa. Tässä työpaperissa esitellään lähinnä niihin liittyviä tuloksia. Tulokset ovat suuntaa antavia, sillä vastausprosentti jäi 46 prosenttiin. Kyselyn vastaukset kattavat kuitenkin alueen, jolla asuu 70 prosenttia maan koko väestöstä.

Kysely jakautui seuraaviin osa-alueisiin:

- Kunnan vammaisasioiden suunnittelu
- Vammaispalvelujen piirissä olevat kuntalaiset
- Vammaisten kuntalaisten asuminen
- Kehitysvammaisten kuntalaisten muuton tukeminen
- Vammaisten kuntalaisten palvelut
- Vammaisalan osaamisen varmistaminen
- Vammaisalan kehittäminen ja arviointi
- Vastaajien taustatiedot

Yksittäisten alueiden kattavia yhteenvetoja ei pystytty kokoamaan saadusta aineistosta aineiston hajanaisuudesta johtuen. Ainoastaan avovastauksista pystyttiin osittain kokoamaan yksittäisten alueiden käyttöön yhteenvetoja. Lisäksi osa kunnista toimitti kuntakyselynsä vastauksia alueensa suunnitelmaa kokoavalle taholle. Koska kehitysvammaisten asumisohjelman alueelliset suunnitelmat tuli toimittaa STM:n joulukuun lopussa 2012, päätettiin kyselyn alustavia tuloksia esitellä suunnitelmatyön tueksi alueellisissa seminaareissa. Alueellisia seminaareja toteutettiin marras- ja joulukuun 2012 aikana yhteensä viisi (Oulu, Seinäjoki, Turku, Pieksämäki ja Helsinki). Seminaarien ohjelma koostui Kehas-ohjelman esittelystä, kuntakyselyn alustavista tuloksista sekä yhteisestä työskentelystä. Kyselyn aineistoa esiteltiin vielä tammi-kuussa 2013 pidetyssä ruotsinkielisessä tilaisuudessa Tampereella.

2 Tulokset

Lokakuun loppuun mennessä vastauksia tuli yhteensä 146, joista 136 oli suomenkielisiä ja 10 ruotsinkielisiä. Vastausten tarkempi tarkastelu osoitti, että osa vastauksista koski useampaa kuntaa: vastauksia saatiin näin ollen yhteensä 156 kunnasta, joka oli 46 prosenttia vuoden 2012 kunnista. Väestömäärältään vastaan neet kunnat edustivat noin 70 prosenttia maamme väestöstä.

Kaikki suurimmat kaupungit (seitsemän kaupunkia yhteensä) vastasivat kyselyyn. Kunnista, joissa oli asukkaita 21 000 tai enemmän, vastasi kyselyyn 62 prosenttia (29 kuntaa 47:stä). Kuntia, joissa oli asukkaita 3000–21 000, oli vuonna 2012 yhteensä 191. Vastauksia näistä kunnista saatiin lokakuun loppuun mennessä 80 kunnalta, mikä oli noin 42 prosenttia tämän kuntakoon kunnista. Erittäin pienten kuntien (asukasluku alle 3000) vastausprosentti oli ainoastaan 30 prosenttia (27 vastaajaa). Pienten kuntien vastauskato saattoi johtua palvelujen tuottamisvastuun siirtymisestä yhteistoiminta-alueille.

Kattavien vastausten saamisen kyselykokonaisuuteen katsottiin mahdollisesti edellyttävän useamman henkilön näkemystä. Muutamit kunnat totesivatkin vastauksissaan, että kyselyyn vastaamiseen oli osallistunut useampi henkilö. Vastauksia on pohdittu muutamissa kunnissa työryhmässä, jolloin sen koettiin auttaneen vammaispalveluiden suunnittelussa. Kyselyn tulosten merkittävyyttä lisää vastaajien ilmeinen perehtyneisyys vammaispalveluihin. Saadut avovastaukset olivat laajoja ja useimmiten erittäin perusteellisia. Niitä raportoidaan tässä yhteenvedossa vain osittain.

Kyselyssä pyydettiin ilmoittamaan vastaajan ammattinimike. Ammattinimikkeiden perusteella vastauksia koonneet henkilöt olivat pääasiassa sosiaalityöntekijöitä, sosiaaliohjaajia, kehitysvammaohjaajia ja johtavia virkamiehiä. Yleisimmät vastaajien nimikkeet on koottu liitteeseen kolme.

Vastaajamäärä vaihteli kysymyksittäin. Osa vastaajista totesi, ettei kaikkiin kohtiin ole pystytty vastaamaan. Vastaajat perustelivat vastaamattomuuttaan seuraavasti:

Vammaispalvelut ovat ostettu xx kuntayhtymältä, joten meillä ei ole tietoa vammaispalvelun asioista. Sen vuoksi tiedot ovat täytetty puutteellisesti. - *Kohtaan kuinka monta henkilö on saanut henkilökohtaista apua ei ole pystytty erittelemään kehitysvammaisten määrää (mikäli se ehdottomasti tarvitaan) vaatii päätös päätökseltä läpikäyntiä.*

2.1 Kunta- ja asiakassuunnitelmat

Kyselyn ensimmäisessä osiossa selvitettiin kuntien asumiseen liittyvien suunnitelmien tilannetta. Kysymykseen, onko kunnassa selvitetty vammaisuuteen liittyviä palvelutarpeita viimeisen kahden vuoden aikana, saatiin vastauksia yhteensä 156 kunnalta. Näistä 56 prosenttia totesi palvelutarpeita selvitetyn. 41 prosenttia ilmoitti, ettei tarpeita oltu selvitetty. Loput vastaajista (3 prosenttia) ilmoittivat tarveselvitysten käynnistyvän tai olevan jo käynnistynyt. Moni vastaaja totesi, että tarvearvioinnit tehdään talousarvioinnin laadinnan yhteydessä. Kommentteja kysymykseen saatiin runsaasti.

Palvelusuunnitelmia tehdään kaikille sitä haluaville ja niistä poimitaan suunnittelun kannalta tärkeä tieoja. Muuta varsinaista kyselyä ei ole tehty.- Kuntayhtymät xx ja yy tekevät omat selvityksensä palvelutarpeista. - Kehitysvammaisten asumisyksikön laajennuksen yhteydessä. – Ei vammaispalveluissa. -Yksilökohtaisia tarpeita selvitetty.

Kehitysvammaisten kuntalaisten asumiseen liittyviä suunnitelmia oli tehty hieman yli 40 prosentissa vastanneista kunnista (129 vastannutta kuntaa). Noin vajaalla 30 prosentilla tämä suunnitelma oli tekeillä tai tekeminen oli käynnistymässä. Keskenäisten tai käynnistyneiden asumissuunnitelmien arvioitiin valmistuvan pääosin vuosien 2012–2013 aikana. Suunnitelmaa ei ollut tehty tai aloitettu 30 prosentissa vastanneista kunnista. Syitä suunnitelmien puuttumiselle ilmoitettiin useita (kaikkiaan 34 kommenttia).

Yksi merkittävä syy kehitysvammaisten kuntalaisten asumissuunnitelmien puuttumiselle oli se, että suunnitelmien teko oli siirtynyt esim. yhteistoiminta-alueen, kuntayhtymän tai keskussairaalan vastuulle (9

vastaajaa). Yhtä moni vastaaja ilmoitti, ettei kunnan suunnitelmia tarvita, vaan yksilölliset asiakassuunnitelmat ovat riittäviä palveluiden järjestämiseen. Myös resurssipula sekä kehitysvammaisten henkilöiden vähäinen määrä mainittiin perusteluissa (7 vastaaja).

*Ei varsinaista suunnitelmaa. Tarve on vähäistä ja tupsahtelevat yksittäin ja harvakseltaan. - Asu-
mispalvelut ostetaan pääsääntöisesti sairaanhoitopiiristä. Kunnassa on oma asumisyksikkö (ohjattu),
jossa on tilaa tällä hetkellä. Tulevaa tarvetta vähän. - Koska kunnassa on niin vähän vammaisia
niin asuminen voidaan järjestää hyvin ilman suunnitelmia.- On tällä hetkellä keskitytty palvelu-
suunnitelmien tekoon. -Toistaiseksi asumispalvelut riittävät ja on ollut mahdollisuus myös yksilölli-
siin ratkaisuihin.*

Tehdyissä kehitysvammaisten kuntalaisten asumissuunnitelmissa keskeisiä asioita olivat laitoshoidon lak-
kauttaminen ja peruspalveluiden kehittäminen. Lasten palveluiden ja hallinnonalojen välisen yhteistyön
kehittäminen mainittiin myös useassa vastauksessa. Lisäksi avovastauksena kysyttiin kolmea keskeistä
tavoitetta suunnitelmissa. Keskeisimpinä tavoitteina mainittiin asumisen kehittäminen (71 prosenttia vasta-
uksista, n = 93), laitoshoidon purkaminen (43 prosenttia) sekä yleiset palveluiden kehittämistarpeet (60
prosenttia).

Asiakkaita ja/tai omaisia oli kuultu suunnitelmia laadittaessa 78 prosentissa kuntia (n = 94). Vastaavasti
17 prosenttia ilmoitti, ettei kuulemista ollut tapahtunut ja 5 prosenttia ei tiennyt tilannetta. Asiakkaiden ja
omaisten kuuleminen tapahtui yleisimmin kyselyiden, haastatteluiden, kartoitusten ja palvelusuunnitelmien
avulla. Erilaiset keskustelut, asiakastilanteet ja omaisten tapaamiset mainittiin 12 vastauksessa. Erilaisten
yhteistyötahojen (mm. kehitysvammaisten tukiyhdistykset, Me itse ry sekä erilaiset asiantuntijaryhmät)
osallistuminen suunnitteluun mainittiin 11 vastauksessa.

Kyselyssä pyydettiin vastaajia arvioimaan oman kuntansa kohdalta erilaisten väittämien paikkansapitä-
vyyttä. Arviointiasteikkona käytettiin kouluarvosanoja (4-10). Mitä korkeampi arvosana, sitä paremmin
väittäjä toteutui vastaajan mielestä kunnassa. Väittäjä ”asiakas on mukana palveluidensa suunnittelussa”
sai arvosanaksi 8,7 (n=132). Ainoastaan kaksi vastaajaa arvioi tilanteen olevan välttävä eli kuutosen tasolla.
Arvosanan kahdeksan ja yhdeksän antoi yhteensä 99 vastaajaa ja täyden 10 antoi 20 vastaajaa. Väittämän
”yksilölliset tarpeet ohjaavat päätöksentekoa vammaispalveluissa” keskiarvo oli 8,43. Palveluiden suunnit-
telussa on nähtävissä kehitystä:

*Suunnitelmien laatiminen on menossa yksilöllisempään suuntaan kehitysvammaisilla, asiakas ote-
taan huomioon yhä enemmän*

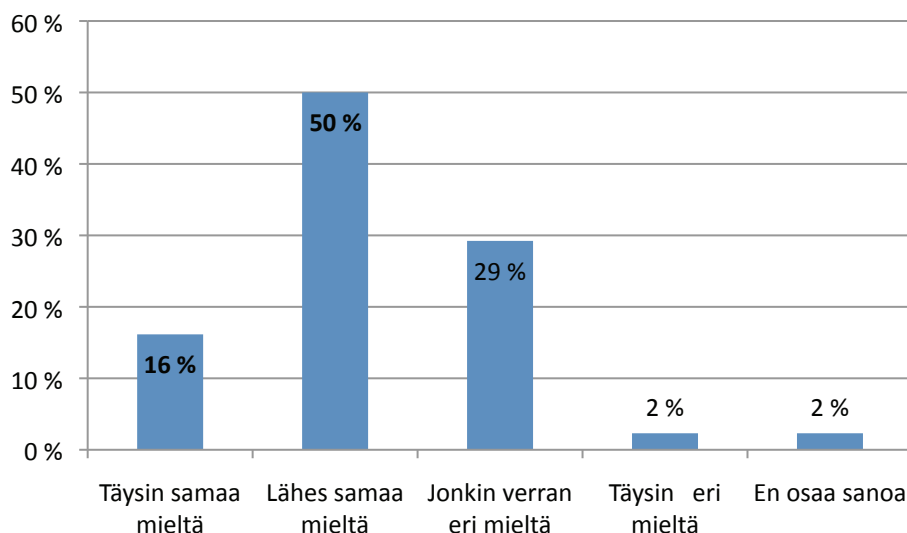
Vastaajista 55 prosenttia (n=131) oli täysin sitä mieltä, että heidän kunnassaan käytetään vammaisen asi-
akkaan yksilöllisten palvelujen suunnittelun apuna hänen kanssaan laadittua palvelusuunnitelmaa. Lähes
samaa mieltä oli 34 prosenttia vastaajista ja jonkin verran eri mieltä 9 prosenttia vastaajista.

2.2 Vammaisille henkilöille tarkoitettujen erityispalveluiden käyttäjien määrä

Vastaajia pyydettiin kertomaan, kuinka moni henkilö sai vammaispalvelulain tai kehitysvammopalvelulain
perusteella palveluja elokuun lopussa vuonna 2012. Vammaispalveluiden ja/tai kehitysvammopalveluiden
piirissä ilmoitettiin olevan hieman alle 69 000 henkilöä. Heistä noin 16 000 eli 23 prosenttia oli kehitys-
vammaisia henkilöitä. Saatujen kuntavastausten perusteella noin 2 prosenttia väestöstä on vammaispalve-
luiden ja/tai kehitysvammopalveluiden piirissä. Koko maahan suhteutettuna saadaan vammaispalveluiden
ja/tai kehitysvammopalveluiden asiakasmääräksi tämän selvityksen arvioiden perusteella 100 000 –
110 000 henkilöä.

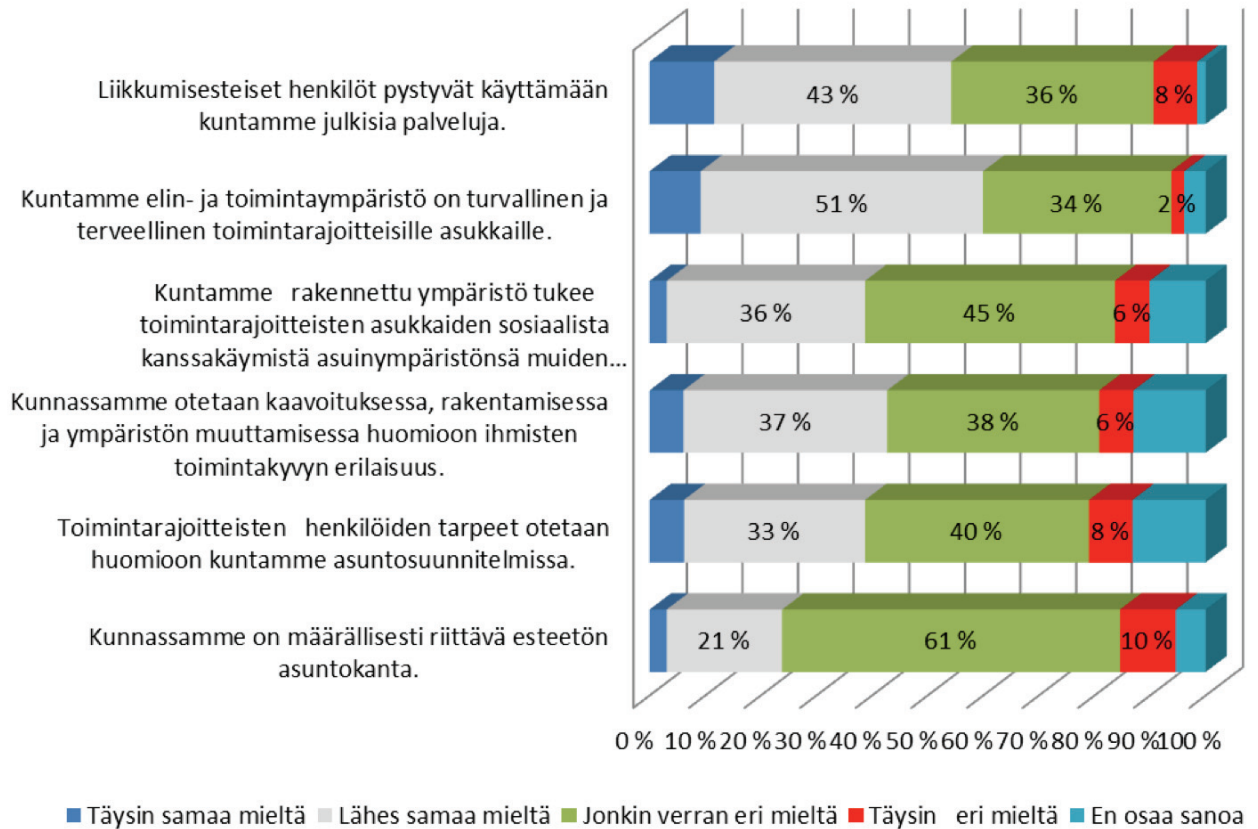
2.3 Kehitysvammaisten kuntalaisten asumismuodot ja asumista tukevat palvelut

Väittämään ”kehitysvammaiset henkilöt asuvat saamansa avun tuella kuten muutkin kansalaiset kunnassa” vastanneista (n=130) 16 prosenttia ilmoitti olevansa täysin samaa mieltä. Lähes samaa mieltä oli 50 prosenttia ja täysin eri mieltä oli ainoastaan 2 prosenttia vastanneista (Kuvio 1)

Kuvio 1. Vastaajien näkemys väittämän ”kehitysvammaiset henkilöt asuvat saamansa avun tuella kuten muutkin kansalaiset kunnassa” toteutumisesta kunnassaan.

Asumisympäristöä ja asuntotilanteita arvioitiin (kuvio 2) monesta näkökulmasta. 10 prosenttia vastaajista koki, ettei kunnassa ole riittävän esteetön asuntokanta. Ainoastaan 3 prosenttia oli sitä mieltä, että asuntokannassa oli riittävästi esteettömiä asuntoja. 39 prosenttia oli täysin tai lähes samaa mieltä väittämästä, että toimintarajoitteisten henkilöiden tarpeet huomioidaan kunnan asuntosuunnittelussa. Vastaajista 8 prosenttia oli sitä mieltä, ettei näitä tarpeita huomioida asuntosuunnittelussa. 13 prosenttia vastaajista ei osannut ottaa asiaan kantaa. Vastaajista 60 prosenttia koki (täysin, lähes samaa mieltä), että kunnan elin- ja toimintaympäristö on turvallinen ja terveellinen toimintarajoitteisille asukkaille.

Kuvio 2. Vastaajien näkemykset väittämien toteutumisesta kunnissa.

2.3.1 Asuntoratkaisu ja palvelut

Kyselyn yksi osio keskittyi selvittämään kehitysvammaisten kuntalaisten asumismuotoa sekä palveluiden määrää elokuussa 2012. Asuntoratkaisut (asumismuodot) oli jaoteltu neljään luokkaan: yksittäinen asunto, asunto palvelutalossa, oma huone asumisyksikössä ja jaettu huone asumisyksikössä. Saadun palvelun määrä jaettiin kuuteen luokkaan: 1) ei lainkaan palvelua, 2) satunnaisesti, 3) viikoittain (yksittäisiä tunteja), 4) vain ma-pe ja 5) päivittäin – ei yöaikaista palvelua sekä 6) 24 tuntia seitsemänä päivänä viikossa. Jo kysymystä laadittaessa arvioitiin vastaamisen olevan haasteellista eikä vastauksia saatu kaikista kunnista. Saadut tulokset antavat kuitenkin näkökulman asumisratkaisujen monimuotoisuuteen. Taulukossa 1 on kuvattu asuntoratkaisut, palvelut sekä kyseiseen kohtaan vastanneiden kuntien määrä.

Asunto ja asumiseen saatava apu ja tuki	Yksittäinen asunto	Asunto palvelutalossa	Oma huone asumisyksikössä	Jaettu huone asumisyksikössä	<i>yhteensä</i>	prosentti osuudet
24 tuntia 7 päivänä viikossa	669	780	3640	53	<i>5142</i>	54 %
päivittäin - ei yöaikaista palvelua	385	405	659	23	<i>1472</i>	16 %
vain ma- pe ei yöaikaista palvelua	166	2	6	0	<i>174</i>	2 %
viikoktain (yksittäisiä tunteja)	901	36	2	0	<i>939</i>	10 %
satunnaisesti	862	0	78	0	<i>940</i>	10 %
ei lainkaan	781	0	5	0	<i>786</i>	8 %
<i>yhteensä henkilöitä</i>	<i>3764</i>	<i>1223</i>	<i>4390</i>	<i>76</i>	<i>9453</i>	100 %
<i>prosentti osuudet</i>	<i>40 %</i>	<i>13 %</i>	<i>46 %</i>	<i>1 %</i>		
<i>vastanneita kuntia</i>	<i>116</i>	<i>93</i>	<i>118</i>	<i>45</i>		

Taulukko 1. Asuntomuodot ja palvelut kehitysvammaisilla henkilöillä saatujen vastausten perusteella.

Vastauksissa (n=116) kuvattiin yhteensä 9 453 henkilön tilannetta, mikä on noin 59 prosenttia kyselyssä ilmoitetuista kehitysvammaisista henkilöistä. Hieman yli puolelle henkilöistä oli myönnetty ympärivuorokautinen palvelu. Toisen henkilön kanssa huoneen jakoi 76 henkilöä 45 kunnassa.

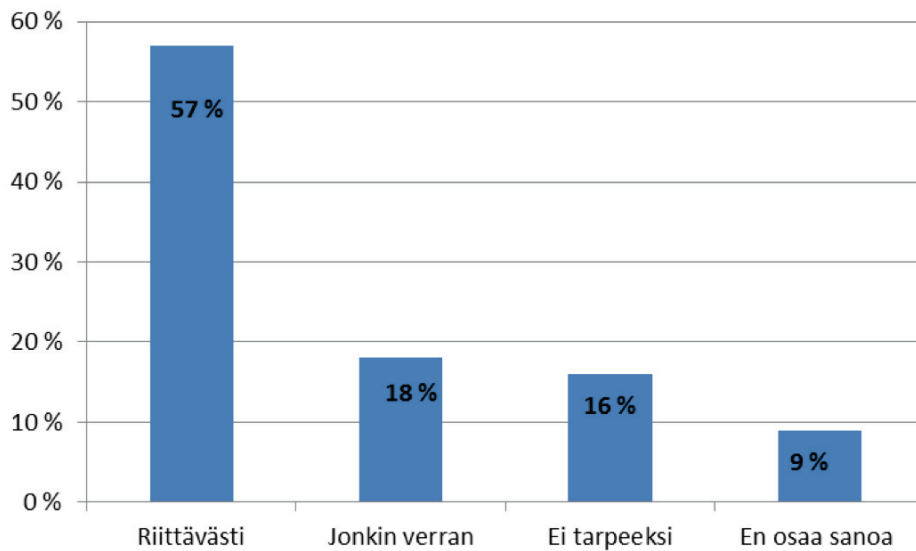
Yksittäisessä asunnossa asuvista 47 prosentin (1 763) ilmoitettiin saavan apua tai tukea ainoastaan viikoktain tai satunnaisesti. Täysin ilman palvelua asui 21 prosenttia (781) yksittäisessä asunnossa asuvista. Hieman yli sata henkilö vähemmän oli ympärivuorokautisen palvelun piirissä yksittäisessä asunnossa (669 henkilöä).

Asumisyksiköissä omassa huoneessa asui 46 prosenttia kehitysvammaisista henkilöistä (4390 henkilöä). Heistä suurin osa sai apua ympärivuorokauden. Asumisyksiköissä asui myös muutamia henkilöitä (5), jotka eivät olleet avun tai tuen piirissä lainkaan.

2.3.2 Palveluasuminen

Vuonna 2009 voimaan tulleen vammaispalvelulain uudistuksen jälkeen vammaispalvelulakia tulisi soveltaa ensisijaisesti kehitysvammalakiin nähden. Näin ollen vammaispalvelulain mukainen palveluasuminen on myös kehitysvammaisen henkilön kohdalla asumispalvelujen ensisijainen järjestämismuoto. Kyselyssä kysyttiin voimassa olevia vammaispalvelulain mukaisia palveluasumispäätöksiä (ajankohta elokuu 2012). Vastausten mukaan (n=125) 3 450 henkilöllä oli vammaispalvelulain mukainen palveluasumispäätös elokuussa 2012 ja näistä 582 oli kehitysvammaisia henkilöitä. Kehitysvammaisten osuus oli noin 17 prosenttia kaikista palveluasumispäätöksen saaneista.

Kyselyyn vastanneista ammattilaisista 57 prosenttia oli sitä mieltä, että palveluja ja tukitoimia oli kehitysvammaisten kuntalaisiin tarpeisiin nähden riittävästi tarjolla palveluasumisessa. 16 prosenttia oli sitä mieltä, ettei palveluita ole riittävästi (Kuvio 3).

Kuvio 3. Missä määrin kunnassanne on palveluja ja tukitoimia kehitysvammaisten kuntalaisten tarpeisiin nähden? Arviointina palveluasuminen (n=128)

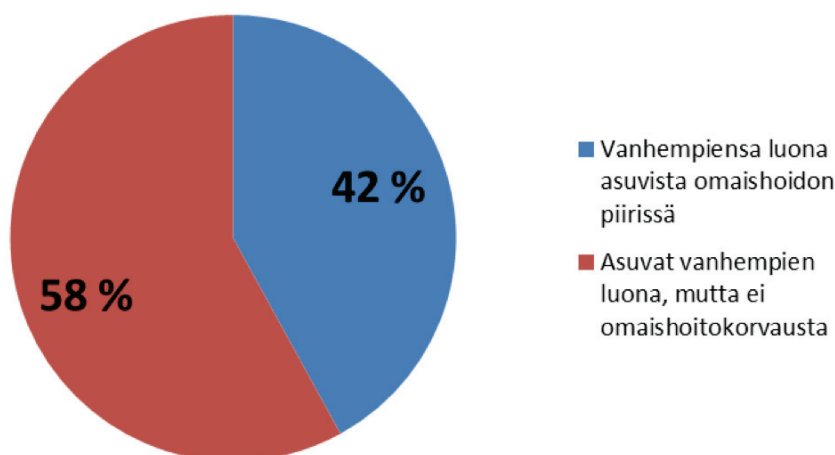
2.3.3 Perhehoidon palvelut

Perhehoidon palveluiden piirissä kuntien (n=133) kehitysvammaisista kuntalaisista oli tämän selvityksen mukaan yhteensä 766 henkilöä, mikä on 5 prosenttia kehitysvammaisten henkilöiden kokonaismäärästä tässä selvityksessä. Palvelun käyttäjien ikää ei osannut kertoa kolmannes tähän kysymykseen vastanneista, mutta varmuudella alle 18-vuotiaita henkilöitä oli perhehoidon piirissä 200 henkilöä. Kyselyyn vastanneista noin 22 prosenttia arvioi perhehoidon palvelutarjonnan olevan riittävää. 28 prosenttia katsoi, ettei tarjonta ole riittävää (Kuvio 7).

2.3.4 Omaisten kanssa asuvat ja omaishoitoa saavat

152 kunnalla oli tiedossa 7 769 omaistensa kanssa asuvaa kehitysvammaista henkilöä. Samassa yhteydessä kysyttiin myös vanhempiensa luona asuvien kehitysvammaisten henkilöiden ikää, mutta tähän kysymykseen lähes kolmannes vastanneista kunnista ei tuottanut tietoa. Kaksi kolmannesta vastanneista kunnista ilmoitti, että vanhempiensa luona asuvaista alle 18 vuotiaita oli 2 897, joten ainakin tämän verran on alaikäisiä henkilöitä.

Kyselyn vastausten perusteella omaistensa (so vanhempiensa tässä vertailussa) parissa asuvista kehitysvammaisista henkilöistä 3 278 henkilöä oli omaishoidon palveluiden piirissä (42 prosenttia) (kuvio 4). Kaikista selvityksessä ilmoitetuista kehitysvammaisista henkilöistä oli omaishoidon tuen piirissä noin 20 prosenttia.

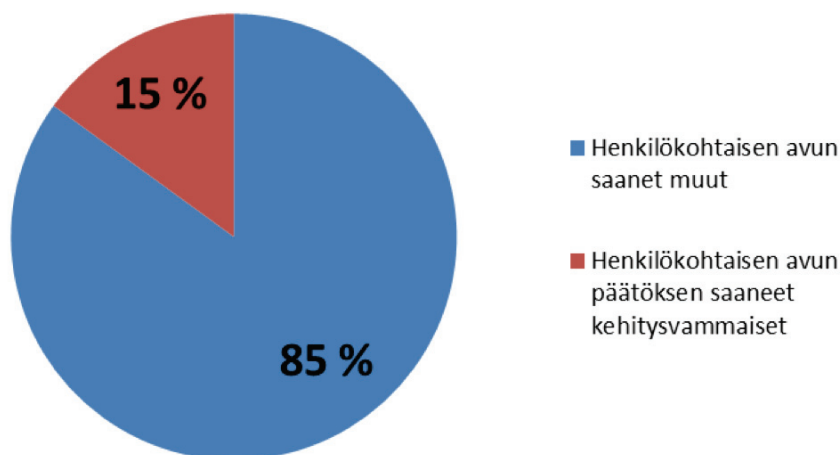

Kuvio 4. Vanhempiensa luona asuvat kehitysvammaiset henkilöt, joiden vanhemmat saavat kunnan kustantamaa omaishoidon tukea. KyseYssä ns. virallinen omaishoitosuhte.

Kyselyyn vastanneista 54 prosenttia oli sitä mieltä, että omaishoidon tarjonta kunnissa on kehitysvammaisten kuntalaisten tarpeisiin nähden riittävää. 13 prosenttia vastanneista ammattilaisista katsoi, ettei palvelua ollut riittävästi tarjolla.

2.3.5 Henkilökohtainen apu

Henkilökohtainen apu tuli syksyllä 2009 subjektiiviseksi oikeudeksi. Henkilökohtaisen avun palveluiden piirissä olevien henkilöiden määrä on valtakunnallisesti kasvanut tasaisesti. Vuonna 2011 määrä oli jo lähes 12 000 (Sotkanet). Kuntakyselyssä kysyttiin henkilökohtaisen avun päätösten määrää. Kuntien ilmoituksen mukaan henkilökohtaisen avun piirissä oli vuonna 2012 elokuuhun mennessä yhteensä 8 971 henkilöä. Heistä 1 341 eli noin 15 prosenttia oli kehitysvammaisia henkilöitä (kuvio 5).

Kuvio 5. Kuntakyselyssä ilmoitettujen henkilökohtaisten avun päätöksen saaneiden määrä ja kehitysvammaisten henkilöiden määrä tästä kokonaisluvusta prosentteina. Tilanne elokuussa 2012.

Vastaajista 49 prosenttia oli sitä mieltä, että henkilökohtaista apua on kunnissa tarjolla riittävästi kehitysvammaisille kuntalaisten tarpeisiin nähden. 14 prosenttia katsoi, että henkilökohtaista apua ei ollut tarpeeksi tarjolla kehitysvammaisille kuntalaisille.

Henkilökohtaista apua voidaan järjestää eri tavoin. Niin sanotussa työntantajamallissa vammaisen henkilö toimii työnantajana ja kunta kustantaa avustajasta aiheutuvat kustannukset. Henkilökohtainen apu voi olla toteutettu myös palvelusetelillä, ostopalveluna tai kunnan omana toimintana. Näitä eri muotoja voidaan myös yhdistää asiakkaan palvelutarpeen mukaan. Kyselyssä pyrittiin selvittämään, millaisia muotoja kunnissa on käytössä. Vain yhdessä kunnassa ilmoitettiin olevan kaikki edellä luetellut tavat järjestää henkilökohtaista apua käytössä. Ainostaan yksi tapa oli käytössä 39 prosentissa vastanneista kunnista. Kaksi tapaa oli käytössä 41 prosentissa kuntia. Kolme tapaa oli käytössä 19 prosentissa vastanneista kuntia. (kts.taulukko 2).

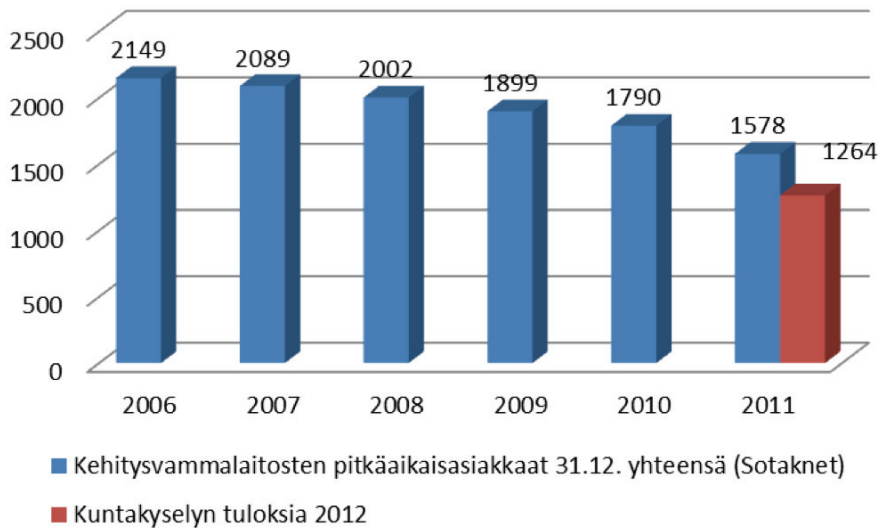
Mallit	Käytössä ainoastaan yksi muoto	Kaksi muotoa	Kolme muotoa	Neljä tapaa käytössä	Kuinka monessa kunnassa käytössä kyseinen toteutusmalli	Malli käytössä vastanneista kunnista
Työntantajamalli	39	56	27	1	123	88 %
Kunta tuottaa palvelut itse	1	10	18	1	30	21 %
Palvelusetelimalli	ei	2	9	1	12	9 %
Ostopalvelu	14	48	27	1	90	64 %
Osuus vastanneista kunnista (n=140)	39 %	41 %	19 %	1 %		

Taulukko 2. Henkilökohtaisen avun järjestämistapojen monimuotoisuus eri kunnissa.

Kaikkiaan 21 prosenttia vastanneista kunnista ilmoitti tuottavansa henkilökohtaista apua itse omana toimintana. Palvelusetelimalli oli käytössä ainoastaan 9 prosentissa vastanneista kunnista. Ostopalveluna henkilökohtaista apua hankki 90 kuntaa eli 64 prosenttia vastanneista kunnista. (ks. taulukko 2). Työntantajamallin ilmoitti olevan käytössä 88 prosentissa vastanneista kunnista (n=140). 12 prosenttia (17) kunnista ilmoitti, ettei heillä ole käytössä työntantajamallia. Näistä kunnista valtaosassa (14) käytössä oli ainoastaan ostopalvelumalli. Lisäksi yksi kunta ilmoitti tuottavansa henkilökohtaisen avun pelkästään kunnan omana toimintana. Samoin yksi kunta ilmoitti oman toiminnan lisäksi käyttävänsä ostopalvelua ja yksi kunta käytti ostopalvelun ja palvelusetelin yhdistelmää.

2.3.6 Laitoksessa, laitoksesta pois ja takaisin

Kehitysvammalaitoksiin oli sijoitettu kyselyyn vastanneiden mukaan yhteensä 1264 henkilöä (kuviokuva 6). Lisäksi 326 kehitysvammaista henkilöä oli sijoitettu muihin laitoksiin (vanhainkoteihin, terveyskeskuksiin tms. vastaaviin laitoksiin). Näistä varmuudella 15 oli lasta.

Kuvio 6. Verhailu kehitysvammalaitosten pitkäaikaiset asiakkaat Sotakanet – tietokannan ja kuntakyselyn perusteella.

Laitossijoitusten pääasiallisiksi syiksi vastaajat ilmoittivat (n=117) mm. asiakkaiden vaativuuden lähinnä aggressiivisuudesta ja runsaasta hoitoisuudesta johtuen. Peruspalveluiden ja lapsille sopivien palveluiden riittämättömyys tuli esille yhtenä keskeisenä tekijänä. Pitkä laitoshistoria ja siihen liittyvä muuttojen epäminen, vastustaminen ja jopa kieltäminen katsottiin hieman yli 10 prosentissa vastauksia syyksi laitossijoituksille. Nämä vastaukset sisälsivät myös kommentteja, että päätökset ovat vanhaa perua.

Laitoksesta pois muuttamisen määrää kysyttiin tässä kuntakyselyssä viimeisen kahden vuoden ajalta. Vastausten (n=129) perusteella vuosien 2011 ja 2012 aikana 218 kehitysvammaista henkilöä oli muuttanut avopalveluiden piiriin. Samana ajanjaksona 30 henkilöä palasi takaisin laitokseen. Kaksi vastaajaa ei tiennyt tilannetta.

Aggressiivinen käyttäytyminen ja turvallisuuteen liittyvät ongelmat (joko oma tai toisten turvallisuus) nähtiin lähes puolessa vastauksista syyksi laitoshoidon paluussa. Lähes samanlaisena ongelmana pidettiin vaikeahoitoisuutta ja psyykkisiä syitä, jotka ilmoitettiin seuraavaksi eniten. Vastauksissa pohdittiin myös ns. asenneongelmia, eli ettei avopalvelussa ole halua hoitaa näitä asiakkaita. Vastauksessa paluumuuton syyksi ilmoitettiin myös asiakkaan sairastuminen ja kunnan heikkeneminen.

Haastava ja aggressiivinen käytös ja avohuollon puuttuvat rajoittamistoimenpiteet. - Haastava käyttäytyminen, osaavan henkilökunnan puute. - Itselleen ja muille vaarallinen. Asiakkaan turvallisuus. - Asumisyksikön muut asukkaat joutuivat kohtuuttomaan tilanteeseen.- Haastava käytös johon ei ole pystytty vastaamaan avohuollon palveluilla. - Asumispalveluissa ei mahdollisuutta dementoituneen ja sairaanhoidollista hoitoa tarvitsevan vaikeavammaisen hoitoon. - Siirtyminen asumisyksiköstä pitkäaikaishoidon osastolle somaattiseen sairauteen liittyvän terveydentilan heikentymisen vuoksi. - Merkittävä hoidollisuuden lisääntyminen. - Käytännössä vaihtoehto sairaalahoidolle. - Yksi nuori muutti kotoa omaishoidosta laitospaikalle, jotta pääsi jatkamaan opiskelua.

96 prosenttia (n=129) kertoi, että laitoksesta poismuuttoa oli tuettu. Viisi vastaajaa ilmoitti, ettei heillä ole käytössä muuttoon liittyviä tukimuotoja, koska asialle ei ole ollut tarvetta. Kolme käytetyintä tukimuotoa olivat suunnittelupalaverit (91 prosenttia), tutustumiskäynti uuteen asumisyksikköön (87 prosenttia) sekä omaisten tukeminen (82 prosenttia). 50 prosenttia vastaajista ilmoitti käytössä olevan muuttovalmennusta ja/tai asumiskokeilua. Muiksi tukimuodoiksi vastaajat ilmoittivat asumiskokeilun (69 prosenttia) sekä muuttovalmennuksen (56 prosenttia). Muuton tukimuotojen esimerkkejä avovastauksissa:

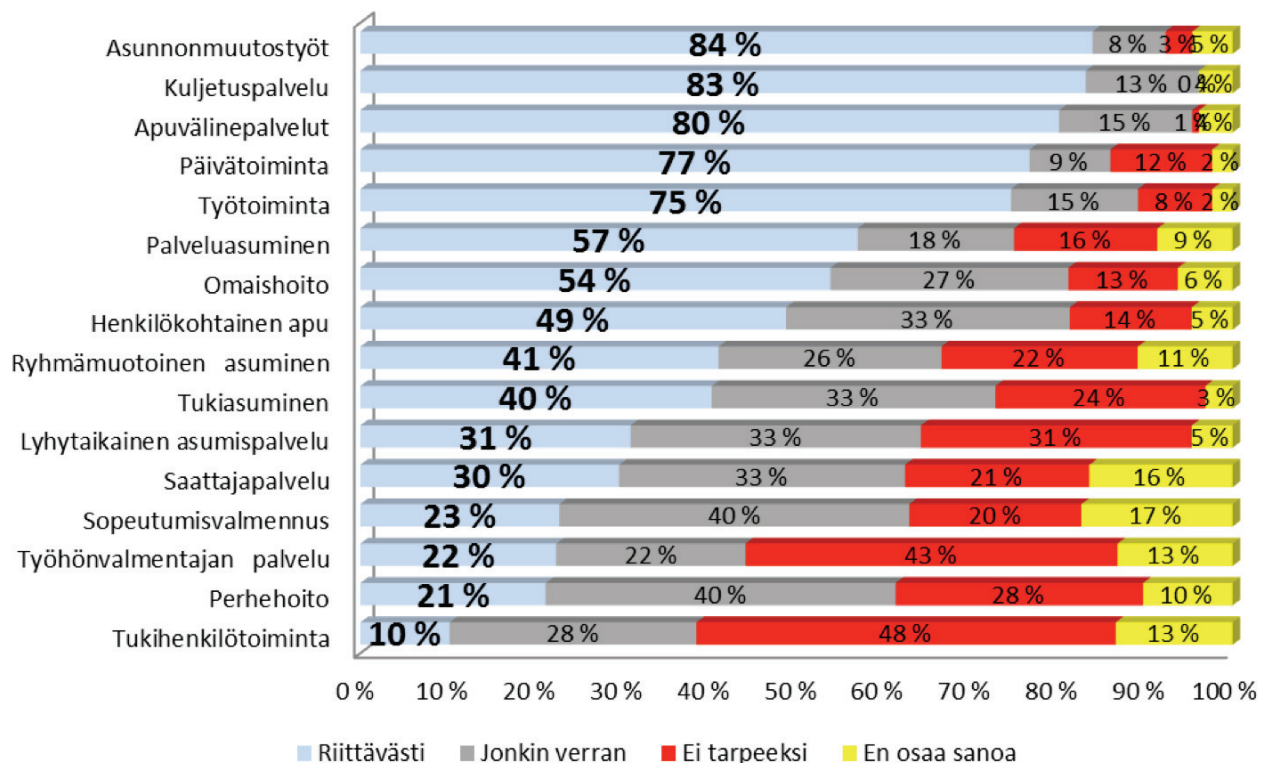
He (so muuttajat) ja heidän perheensä ovat olleet mukana suunnittelemassa uusia asumisyksiköitä. -Oman erityisneuvolan palvelut. - Vertaistuki. Sosiaaliohjaajan palveluja. - Palaveria omaisten ja viranomaisten kanssa. - Itsenäisesti asuvien ohjaus.- Tilapäishoidon lisääminen, jota kautta itsenäistyminen ja irtaantuminen lapsuuden perheestä. - Henkilöstön tutustuminen uuteen asukkaaseen ennakolta.- Kuntoutusohjausta; arjen toiminnoissa tukemista.

2.4 Vastaajien näkemyksiä kuntapalveluista, kehittämistarpeista ja tulevaisuudesta

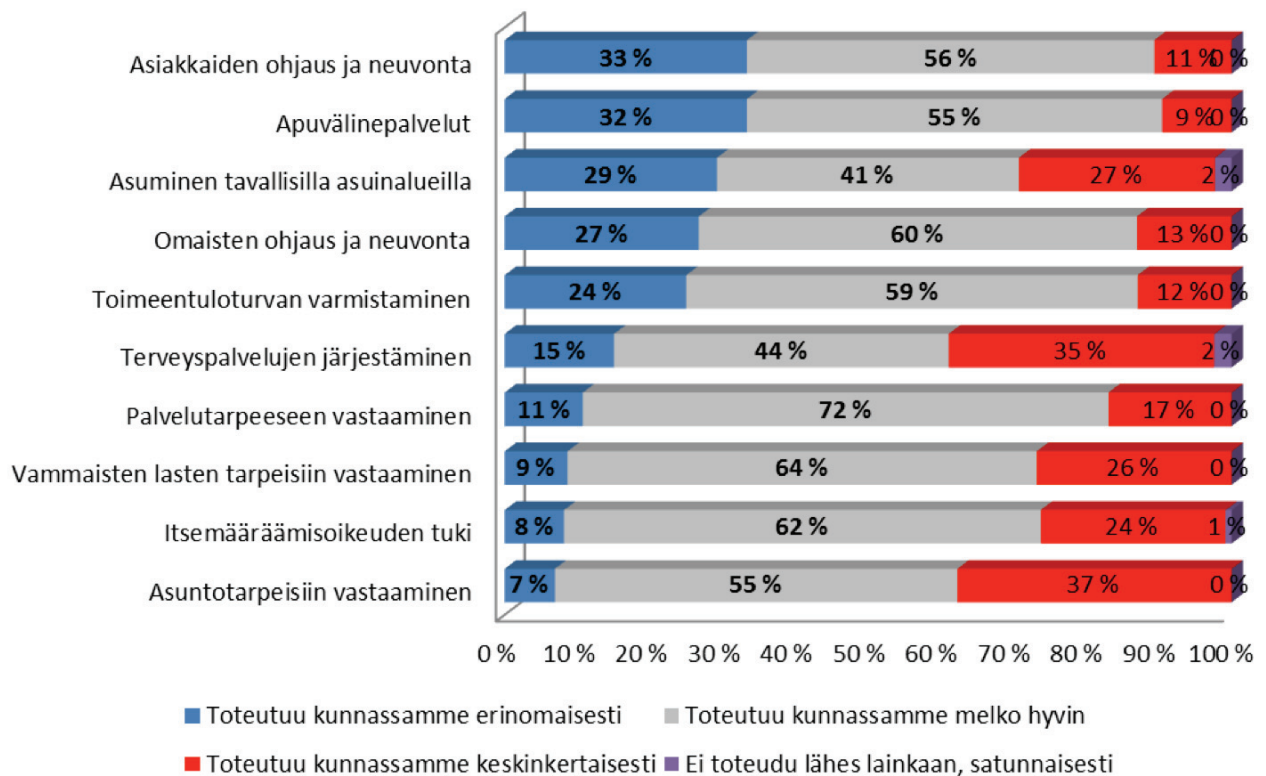
Kyselyssä pyydettiin vastaajia arvioimaan kouluarvosanoja (4-10) apuna käyttäen kuntansa tilanteita erilaisissa asioissa. Vammaisten ihmisten huomioon ottaminen kuntasuunnitelmissa ja päätöksenteossa sai kouluarvosanaksi 7,03. Samoin vastajaat katsoivat, että kunnissa vammaispalveluiden arvostaminen toteutuu 7,46 verran. Sen sijaan kehitysvammaisten kuntalaisten tarpeisiin vastaaminen toteutui lähes kahdeksikon verran (7,99). Yksilöllisiin tarpeiden katsottiin ohjaavan päätöksentekoa vammaispalveluissa kouluarvosanan 8,42 verran ja asiakas on mukana palveluidensa suunnittelussa sai parhaimman arvosanan 8,69.

2.4.1 Palveluiden riittävyys ja väliinpuotoajat

Vastaajista yli 80 prosenttia koki, että asunnonmuutostöiden tarjonnan sekä apuväline- ja kuljetuspalveluiden tarjonta olivat riittävällä tasolla kehitysvammaisten kuntalaisten tarpeisiin nähden. Työtoiminta (75 prosenttia) ja päivätoiminta (77 prosenttia) nähtiin olevan riittävällä tasolla. Sitä vastoin tukihenkilötoiminnan koki 48 prosenttia vastaajista olevan riittämättömällä tasolla eli ei tarpeeksi. Seuraavaksi puutteellisemmaksi palveluksi koettiin työhönvalmentajan palvelut (43 prosenttia) sekä lyhytaikainen asumispalvelu (31 prosenttia). (kuvio 7).

Kuvio 7. Vastauksia kysymykseen ”Missä määrin kunnassanne on palveluja ja tukitoimia tarjolla kehitysvammaisten kuntalaisten tarpeisiin nähden?” (N=132).

Kuvio 8. Vastaukset kysymykseen ” Arvioikaa kuinka seuraavat asiat toteutuvat kunnassanne erityisesti kehitysvammaisten kuntalaisten palveluissa”.

Vastaajat kokivat, että parhaiten kunnissa toteutui kehitysvammaisten asiakkaiden ohjaus ja neuvonta. Lähes yhtä hyvin nähtiin apuvälinepalveluiden toteutuminen. Keskinkertaisesti palvelut toteutuvat vastaajien mielestä heidän kunnassaan kehitysvammaisten kuntalaisten kohdalla asuntotarpeisiin vastaamisessa (37 prosenttia) ja terveyspalveluiden järjestämisessä (35 prosenttia). Kehitysvammaisten asiakkaiden palvelutarpeeseen vastaaminen toteutui erinomaisesti tai melko hyvin yhteensä 83 prosentin mielestä. Vammaisten lasten palveluiden tilannetta piti erinomaisena 12 prosenttia vastaajista (n=130). Heistä lähes samaa mieltä oli 49 prosenttia ja jonkin veran eri mieltä oli 31 prosenttia. Täysin eri mieltä oli 6 prosenttia vastaajista ja 2 prosenttia ei osannut sanoa mielipidettään vammaisten lasten palveluiden tilanteesta. (Kuvio 8)

Kysymykseen palvelujärjestelmän väliinpuotoajista saatiin 106 erilaista vastausta, joista 104:ssä todettiin yksi tai useampi asia, joka voi aiheuttaa palveluiden ulkopuolelle jäämistä. Useamman diagnoosin omaaminen nähtiin yhdeksi taustalla olevaksi asiaksi. Myös se, jos henkilö ei saa kehitysvammadiagnoosia, vaikuttaa palveluiden saatavuuteen (24 prosenttia vastaajista toi tämän esille). Vastauksissa todettiin mm:

Sellaiset nuoret joilla ei ole kehitysvammaa, esim. asperger, pelkotiloista kärsivät jne. jäävät helposti järjestelmän ulkopuolelle. - Ilman kehitysvammadiagnoosia olevat henkilöt jotka tarvitsevat arjessaan tukea esim. asumisessa, opiskeluissa ja työssäkäymisessä. - Heikkolahjaiset ja aspergerit ovat väliinpuotoajia, joiden palvelujen järjestäminen ei kuulu oikein kenellekään. - Vaikka tarvitsevat välttämättä palveluja selviytyäkseen. Myös mielenterveyskuntoutujat putoavat palveluverkon läpi.

2.4.2 Kehitysvammaisten kuntalaisten palveluiden kehittäminen

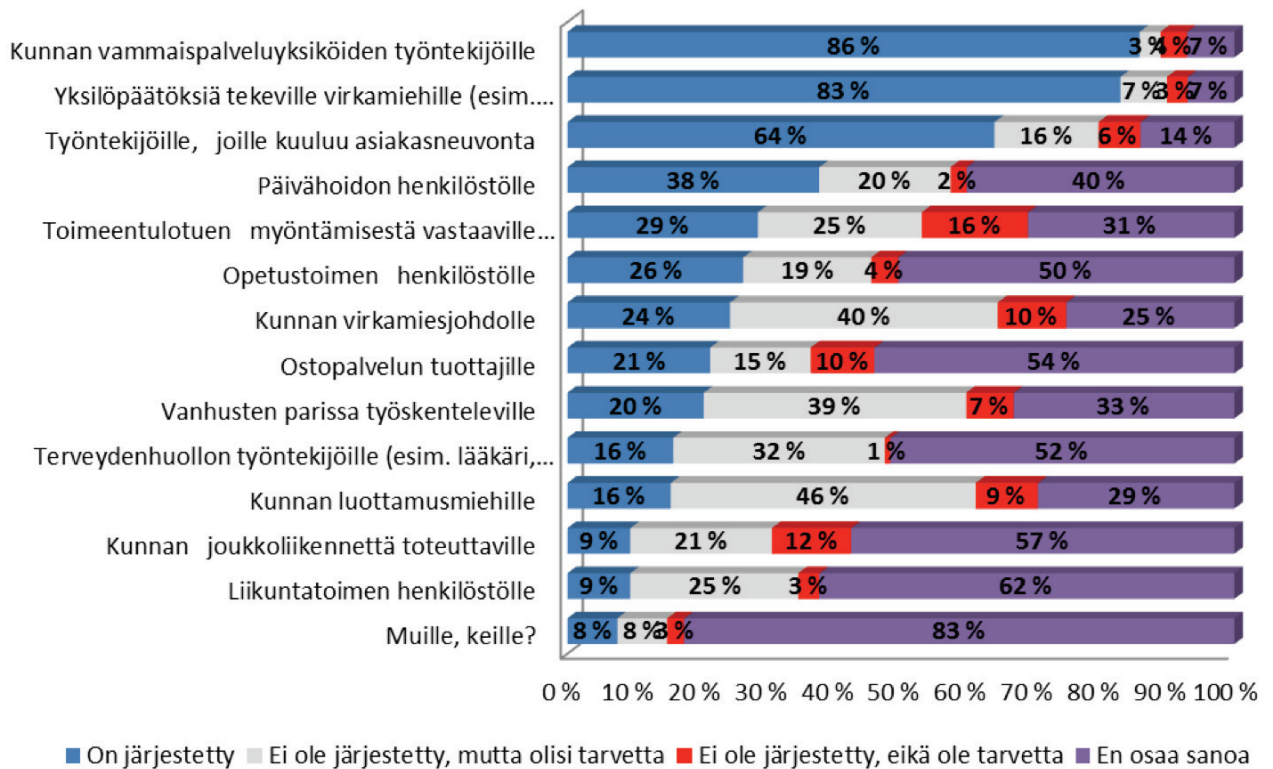
Vastauksia kehitysvammaisten kuntalaisten palveluiden kehittämistarpeisiin saatiin yhteensä 116. Resurssipulaan liittyviä kommentteja oli lähes puolet. Alla olevista lainauksista käy esille, että usein kyse on useammasta asiasta yhtä aikaa. Vähäisten resurssien ohjautuminen muihin tarkoituksiin, asenteet kehitysvammaisia kohtaa, palvelumuotojen puute jne. Näkökulmia avovastauksista:

Pieni kunta, rahaa vähän.- Nuorille halutaan muu paikka kuin kotikunta. - Kunnan tiukka taloustilanne ei ole mahdollistanut uusien palveluiden kehittämistä. Myös olemassa olevien palveluiden kehittäminen on haasteellista. - Kehitysvammahuollon haasteet ja kehittämistarpeet eivät ole saaneet riittävää painoarvoa. - Talous, resursointi, muiden sosiaaliali- ja terveysviraston alaisten alueiden priorisointi.

Kysymykseen asioista, jotka edistävät kehitysvammaisten henkilöiden palveluiden kehittämistä kunnassa, tuli 117 avovastausta. Taloudellisten resurssien lisäksi vastauksissa mainittiin mm. monipuolinen palvelurakenne, keskitetty vammaispalvelujen järjestämistapa, pitkä perinne järjestää palveluita, osaava henkilöstö, seutuyhteistyö, tiivis yhteistyö järjestöjen kanssa, käytännön päätöksenteko lähellä hallintoa, ohut organisaatio, tutut asiakkaat ja useammassa vastauksessa: hyväksytään, että kehitysvammaiset henkilöt ovat osa yhteisöä ja näkyvillä ja kuuluvilla muiden kuntalaisten joukossa. Palvelujärjestelmään kaivattiin uusia palveluita tai entisten vahvistamista mm. peruspalveluiden kehittämistä terveydenhuollossa. Kotihoidon lisääminen nähtiin useassa vastauksessa tärkeäksi asiaksi samoin eritasoisten ja erilaisten asumispalvelumuotojen kehittämisen.

2.4.3 Osaamisen vahvistaminen

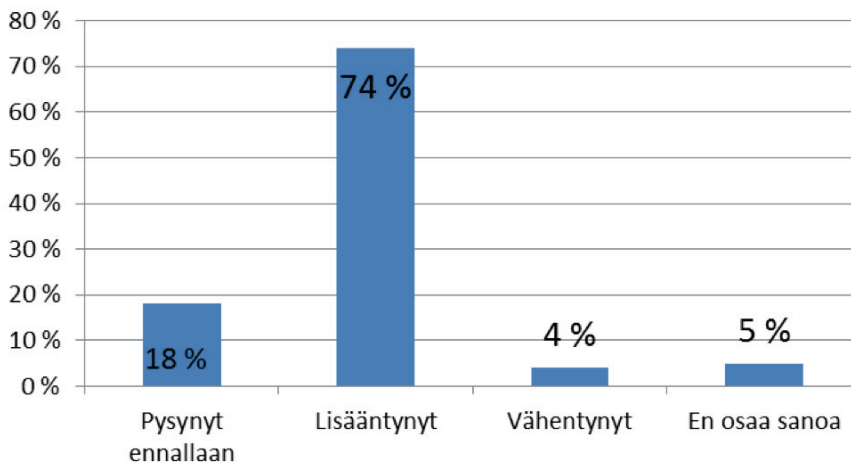
Kehas-ohjelman yksi keskeisistä tavoitteista on varmistaa riittävä kehitysvammaisuuden liittyvä osaaminen palvelujärjestelmän eri tasoilla ja ammattilaisilla. Kyselyn vastauksista käy ilmi, että kahden viime vuoden aikana koulutusta tai perehdytystä on järjestetty vammaisuuden (sisältäen kehitysvammaisuuden) liittyvistä asioista. Vammaisuudesta on koulutettu erityisesti kunnan vammaispalveluyksiköiden työntekijöitä (86 prosentissa vastauksista). Lisäksi koulutusta ovat saaneet yksilöpäätöksiä tekevät virkamiehet (83 prosentissa vastauksista) sekä asiakasneuvontaa tekevät työntekijät (64 prosentissa vastauksista). Koulutustarvetta koettiin olevan vanhusten (39 prosenttia vastaajista) ja terveydenhuollon parissa toimivilla (32 prosenttia vastauksista). Tätäkin enemmän nähtiin tarvetta olevan kunnan luottamusmiehillä (46 prosentissa vastauksista) sekä kunnan virkamiesjohdolla (40 prosentissa vastauksista). (kuvio 9.)

Kuvio 9. Vastaajien näkemyksiä vammaisuuteen liittyvästä koulutuksesta ja perehdytyksestä ja niiden tarpeesta eri sektoreilla.

2.4.4 Tulevaisuuden haasteita ja mahdollisuuksia

Vastaajilta kysyttiin ajatuksia vammaispalveluiden tilanteesta tulevaisuudessa, vuonna 2020. Vastaajista (n=133) ainoastaan 4 prosenttia uskoi asiakaskunnan vammaispalveluissa vähentyvän vuoteen 2020 mennessä. 18 prosenttia uskoi tilanteen pysyvän ennallaan ja 74 prosenttia uskoi vammaispalveluissa asiakkaiden määrän lisääntyvän. (Kuvio 10).

Kuvio 10. Vastaajien näkemys vammaispalvelujen piirissä vuonna 2020 olevien asiakkaiden määrästä nykytilaan verrattuna.

Oletus asiakasmäärien kasvusta näkyy myös avovastauksissa (n=120), joissa pyydettiin näkemyksiä asumistarpeiden muutoksesta vuoteen 2020 mennessä. Useissa vastauksissa kuvattiin, että tulevaisuudessa vammaiset haluavat asua tavanomaisessa asuntokannassa. Nähtiin myös, että tarvitaan uusia asumisyksiköitä. Esimerkkejä avovastauksista:

Mahdollisimman moni vammaainen kuntalainen asuu omassa kodissa. Se lisää asunnon muutostöiden, apuvälineiden ja teknologisten sovellutusten tarvetta. - Kotona asumista tuetaan henkilökohtaisella avulla ja kuljetuspalveluilla. - Nuoret kehitysvammaiset muuttavat pois lapsuudenkodista ja tarvitsevat tukea ja ohjausta arkitaidoissa. - Haastavasti käyttäytyvät nuoret tarvitsevat ympärivuorokautista asumista, samoin ikääntyneet kehitysvammaiset, jotka ovat asuneet vanhempiensa kanssa. Lyhytaikaishoidon tarve lisääntyy, koska omaishoitajat haluavat käyttää lakisääteiset vapaansa. Asumisen ja eri asumismuotojen tarve lisääntyy. - Moniongelmaiset asiakkaat ovat haasteena. Palveluiden järjestäminen omaan asuntoon henkilökohtaisen avun turvin tai muuten. - Yksilöllisempää palveluiden järjestämistä asiakkaiden tarpeista lähtien. - Tavoitteena on, että normaali asuminen muuttuu laadultaan niin että asunnot sopivat kaikille (myös vammaisille), erityistarpeet vähenevät.

Asiakasmäärien ja asumistarpeiden lisäksi kysyttiin vastaajien näkemystä henkilöstötilanteesta vuonna 2020. Henkilöstötilanne nähtiin suurimmassa osassa vastauksia huolestuttavana, mutta oli myös niitä vastaajia, jotka arvioivat henkilöstötilanteen pysyvän ennallaan. Huoli kohdistui erityisesti siihen, ettei kehitysvamma-alaa koeta houkuttelevana, joten työntekijöitä ei saada. Myös kilpailu vanhustenhuollon tarpeiden kasvaessa kasvaa samalla kilpailutilanne työntekijöistä. Palkkauksen matalan tason katsottiin myös osaltaan haittaavan työvoiman saatavuutta.

Huoli eläköitymisestä! Osaamisen poistuminen tulisi jotenkin paikata. Osaavaan työvoiman saatavuus peruskuntiin ja alueellinen tasa-arvoisuus tulisi turvata. - Toivon, että työvoimaa olisi silloin paremmin saatavilla. - Perusammattitutkinnon suorittaneiden henkilöiden lisäksi on jatkossa koulutettava avustavaa henkilöstöä. He toimisivat kotona asuvien kehitysvammaisten ja muiden vammaisten sekä ikäihmisten avustajina esim. saattoapuna. - Työvoiman saatavuus todennäköisesti heikkenee. Tilanteeseen vaikuttaa se, että alueellamme on tuolloin enemmän palvelutarjontaa mm. asumispalveluissa. Samanaikaisesti tapahtuu eläköitymistä ja kaiken kaikkiaan väestörakenteen muutosta. Alan houkuttelevuus on myös melko vähäistä. Tällä hetkellä houkuttelevuus on kuitenkin vammais-

työn koulutuksessa alueella parempi kuin 5-10 vuotta sitten - Pysyy ennallaan. Työskentely vammaisten kanssa kiinnostaa enemmän kuin vanhutyö(vanhustyössä jatkuva työvoimapula).

Avovastauksissa tuli toiveita lainsäädännön muutokselle ja palveluiden tasa-arvoiselle toteutumiselle sekä näkemyksiä palvelurakenteeseen:

Toivoisin vammaispalveluja tekevänä päätöksentekijänä tarkennusta vammaispalvelulakiin. Erityisesti tulkinta kuka on vammaisen ja vaikeavammaisen on tulkinnanvarainen. - Olisi hienoa, että valtakunnallisesti palvelut järjestettäisiin samanarvoisesti, jotta nyt hyvin palveluja järjestäneet kunnat eivät "kuormittuisi" (=perheet eivät muuttaisi palveluiden perässä).

3 Pohdinta ja johtopäätökset

Kuinka paljon on vammaisia kuntalaisia?

Maailman terveysjärjestön World Disability -raportin mukaan keskimäärin 15 prosenttia väestöstä voidaan katsoa olevan jollain tavalla vammaisia. Tämä arvio on sopimuksenvarainen ja perustuu pitkälti ympäristön ja yksilön väliseen toimintakykyajatteluun. Vammaisuutta voidaan tarkastella myös diagnoosien, vammaistukien ja palveluiden näkökulmasta.

Koska palveluiden myöntämisperusteet poikkeavat toisistaan eri maissa, palveluihin perustuvia lukuja on vaikea, jollei jopa mahdotonta, verrata toisiinsa eri maiden kesken. Yksittäisestä maasta palveluiden käytölle ja kattavuudella voidaan sen sijaan saada käyttökelpoista vertailutietoa eri alueilta. Toki on syytä muistaa, että koska yleispalvelut ovat ensisijaisia, niin erityispalveluiden käytön määrä (esim. kuljetuspalveluisa) ei välttämättä kerro vammaisuudesta, vaan ympäristöstä ja yleisten palveluiden toimivuudesta tai toimimattomuudesta sekä lainsäädännön soveltamisongelmista.

Vammaisuuteen liittyvien erityispalveluiden piirissä olevien yksittäisten henkilöiden määrää on vaikea arvioida palveluita kuvaavista tilastoista. Näissä tilastoissa sama henkilö saattaa olla usean palvelun piirissä. THL:n vuonna 2010 tekemässä tilastokyselyssä kysyttiin vammaispalveluiden ja kehitysvammopalveluiden lisäksi sosiaalihuoltolain (myöhemmin shl) mukaan saavien vammaisten kuntalaisten määrää. Tuolloin näiden lakien perusteella palveluita saavien määräksi saatiin 3 prosenttia koko väestöstä. Tässä kuntakyselyssä kysyttiin vammaispalvelulain ja/tai kehitysvammopalvelulain perusteella palveluita saavien kuntalaisten määrää. Saatujen vastausten perusteella noin 2 prosenttia väestöstä saa näiden kahden lain perusteella palveluita. Näistä 2 prosentista kehitysvammalain palveluiden piirissä oli ainoastaan 23 prosenttia, joka on vajaat 0,5 prosenttia kokonaisväestöstä.

Sekä vammaispalvelulain että kehitysvammalain perusteella palveluita saavien henkilöiden määrät vaihtelevat kunnittain. Esimerkiksi kuuden suurimman kaupungin vuoden 2011 tietojen perusteella Helsingin kaupungissa kehitysvammopalveluita sai 0,35 prosenttia väestöstä, Espoossa 0,36 prosenttia, Vantaalla 0,38 prosenttia, Tampereella 0,47 prosenttia, Turussa 0,53 prosenttia ja Oulussa 0,65 prosenttia. Kuusikkokuntien keskiarvo oli 0,42 prosenttia väestöstä. Kuusikkokuntien vammaispalveluita saaneiden asiakkaiden osuus väestöstä oli 2,21 prosenttia, joka on hieman enemmän kuin syksyllä 2012 tehdyn kuntaselvityksestä saatu tieto. Vammaispalvelulain ollessa ensisijainen suhteessa kehitysvammalakiin voidaan olettaa, että hyvin monet kehitysvammalain perusteella palveluita saavat ovat myös vammaispalvelulain mukaisia palveluita. Erityisesti kuljetuspalveluiden käyttö koskee kaikkia vammairyhmiä.

Kuntaselvityksessä ei kysytty kustannustietoja, mutta kuusikkokuntien raporttien perusteella voidaan todeta, että vammaispalvelulain ja kehitysvammalain perusteella annettujen palveluiden kokonaisbruttokustannuksista 59 prosenttia kohdistui kehitysvammalain mukaisiin palveluihin ja 41 prosenttia vammaispalvelulain mukaisiin palveluihin. Mahdollisissa jatkoselvityksissä kustannuskysymyksiinkin olisi syytä paneutua.

Missä ja miten vammaiset kuntalaiset asuvat? Millaisia palveluita he saavat?

Omaisten kanssa asui selvityksen mukaan lähes 8 000 kehitysvammaista henkilöä, mikä on noin puolet siitä määrästä, joka kyselyssä ilmoitettiin kehitysvammaisten henkilöiden määräksi (so. palveluiden piirissä). Omaishoidon piirissä näistä vanhempiensa luona asuvista henkilöistä oli 42 prosenttia. Kunnista 30 prosenttia ei pystynyt tuottamaan ikäjakautumaa omaisten kanssa asuvista henkilöistä. Myöskään omaishoidon ikäjakautumaa ei saatu näin ollen selville. Jatkossa on syytä edelleen selvittää omaishoidon merkitystä vammaisille henkilöille ja heidän läheisilleen. Ikääntymiseen liittyvä omaishoito on useimmiten lyhytaikaisempaa kuin vammaisen perheenjäsenen omaishoito. Lapsen ja nuoren kehityksen ja itsenäistymisen tukeminen saattaa myös edellyttää muutakin kuin omaishoitoa.

Perhehoidon piirissä koko maassa oli vuonna 2011 vammaisia asiakkaita yhteensä 1 345 henkilö (Sotkanet 2011). Elokuussa 2012 tehdyn kuntakyselyn mukaan 766 henkilöä oli perhehoidon palveluiden piirissä. Perhehoidon palveluita olisi syytä tarkastella tarkemmin erillisellä selvityksellä. Tarkastelun avulla voitaneen sekä seurata että kehittää perhehoitoa. Perhehoito saattaa olla vastaus esimerkiksi vammaisten lasten palvelutarpeeseen laitoshoitua korvaamaan.

Saavatko kehitysvammaiset henkilöt henkilökohtaisen avun palveluita?

Joissain tilanteissa omaishoidon sijaan toimivampi palvelumuoto olisi henkilökohtainen apu. Henkilökohtaisen avun päätöksiä on tehty enenevässä määrin myös kehitysvammaisille henkilöille. Tämän selvityksen mukaan kehitysvammaisten osuus kaikista henkilökohtaisen avun päätöksen saaneista oli 15 prosenttia. Kuuden suurimman kaupungin vuoden 2012 raportin mukaan kuntakohtaiset osuudet vaihtelivat Oulun 16,2 prosentista Vantaan 6,3 prosenttiin. Samaisen raportin mukaan esimerkiksi Oulussa kehitysvammaisten henkilöiden osuus uuden henkilökohtaisen avun päätöksen saaneista oli 24 prosenttia.

Henkilökohtaista apua voidaan järjestää vähintään neljällä tavalla tai niiden yhdistermillä. Ainoastaan yksi kunta kyselyyn vastanneista ilmoitti, että kaikki toteuttamismuodot olivat käytössä. Henkilökohtaisen avun toteutusmuotojen monimuotoisuutta tulee edelleen kehittää ja vahvistaa, jotta pystytään vastaamaan erilaisten henkilöiden tarpeisiin.

Sitä kuinka monen kehitysvammaisen henkilön kohdalla palveluasumisen toteutukseen liittyi henkilökohtaisen avun palvelut, tästä selvityksestä ei käy ilmi. (Palveluasumista on toteutettu vammaispalvelulain mukaan myös henkilökohtaisen avun palvelun avulla, ei siis ainoastaan palveluasumisyksiköissä.) Tämän selvityksen mukaan vammaispalvelulain mukaisista palveluasumispäätöksistä 17 prosenttia oli tehty kehitysvammaisille henkilöille. THL:n Sotkanet-tietokannan mukaan vuonna 2011 koko maassa oli 4 630 henkilöä vammaispalvelulain mukaisessa palveluasumisessa. Tämän kyselyn tulosten mukaan palveluasumisen piirissä olisi koko maassa 787 kehitysvammasta henkilöä. Muita asumismuotoja tämän kyselyn mukaan ovat yksittäisissä asunnoissa asuminen (joko yksin tai vanhempien kanssa), palvelutaloratkaisut, ryhmämuotoiset asumisyksiköt, joissa oma huone tai jaettu huone. Hieman yli 30 prosenttia kunnan palveluiden piirissä olevista kehitysvammaisista henkilöistä asui asumisyksikössä, joissa heillä oli oma huone tai jaettu huone. Jaettuja huoneratkaisuja oli vain 76 henkilön kohdalla. Asumisyksikössä asuvista lähes kaikki saivat apua päivittäin ja suurin osa yöaikaankin. Yksittäisessä asunnossa asuvien määrä oli kaikista kehitysvammaisista 25 prosenttia. Jatkossa tarvittaneen palveluratkaisujen sisällöllistä arviointia määrrien lisäksi.

Mikä tilanne on laitoksesta pois muuttamisessa? Ja mikä on laitossijoitusten tilanne?

Laitoksiin oli sijoitettu 1 264 kehitysvammaista henkilöä, joka on vajaa 8 prosenttia kunnan palveluiden piirissä olevista kehitysvammaisista henkilöistä. Lisäksi kyselyyn vastanneet kunnat ilmoittivat 326 henkilön olevan sijoitettuna muihin kuin kehitysvammalaitoksiin. Yhteensä kyselyyn osallistuneissa kunnissa oli laitossijoituksessa kehitysvammaisia henkilöitä 1 590. Luku on noin 10 prosenttia vastanneiden kuntien ilmoittamasta kehitysvammaisten määrästä ja väestöstä 0,04 prosenttia. Toteutetun kyselyn perusteella 218 kehitysvammalaitoksista pois muuttanutta kohden tapahtui 30 takaisinmuuttoa, mikä tarkoittaisi noin 14 prosentin osuutta muuttajista. Kehitysvammaisten henkilöiden asumisohjelman edetessä on syytä seurata erilaisiin laitoksiin sijoitettujen henkilöiden määrän kehitystä, takaisin muuttojen tilannetta sekä tarkastella tarkemmin asumismuotojen ja palveluiden kehittymistä.

Millaisia suunnitelmia kunnissa on vammaisten kuntalaisten palveluiden järjestämisen tueksi?

Asiakastyön keskiössä näyttää olevan yhä enemmän palveluiden yksilöllinen suunnittelu. Varsinainen palvelusuunnitelma on vammaispalvelulain mukaan laadittava vammaisen henkilön tarvitsemien palvelujen ja tukitoimien selvittämiseksi ilman aiheetonta viivytyksiä, jollei ole erityistä syytä olla laatimatta suunnitelmaa. Palvelusuunnitelman asemaa vahvistettiin vammaispalvelulain muutoksen yhteydessä 2009. Palvelusuunnitelman asema asiakkaan ja työntekijän välisenä työvälineenä näyttää vahvistuneen viime vuosina

esim. Kuusikkokuntien selvitysten perusteella. Sama suuntaus on havaittavissa tämänkin selvityksen pohjalta. Varovasti arvioiden voi olettaa, että palvelusuunnitelmat vaikuttavat yksittäisten asiakkaiden palveluihin, mutta kunnan vammaispalveluiden suunnitteluun saati laajempiin kuntasuunnitelmiin, niiden vaikutus vaikuttaisi olevan vähäinen. Palvelusuunnitelma prosessin ja palvelusuunnitelmien käyttöä on syytä jatkossakin seurata.

Kuinka kehitysvammaisten kuntalaisten palvelut ovat kehittyneet? Mikä huolestuttaa vammaispalveluiden kuntatyöntekijöitä?

Kehittymättömät avohuollon palvelut ja asuntojen puute näyttävät olevan este laitoksista pois muutolle. Palveluiden ja osaamisen monipuolinen kehittäminen nähtiin erittäin tärkeäksi. Erityiskysymykseksi nostettiin lasten palveluiden kehittäminen joka ei onnistu yksinomaan vammaissektorin toimesta. Kehittämistyössä on oltava mukana kaikki ne tahot, jotka ovat lasten ja nuorten elämässä mukana muutoinkin. Yksittäisenä palveluna vastauksissa nousi perhehoidon kehittämisen tarve.

Vammaisten kuntalaisten asema kunnissa on riippuvainen pitkälti kunnan asenneilmapiiristä ja työntekijöiden asiantuntemuksesta. Tällainen kuva syntyy kyselyn vastauksista. Useammassa pienessä kunnassa vastaajat eivät koe vammaisia henkilöitä ongelmiksi eikä haasteiksi. Asiakkaat tunnetaan ja tarpeet tiedetään pitkälti ajalta. Monesta vastauksesta voi kuitenkin lukea ahdistusta resurssien niukkuuden, vammaistyön arvostuksen puutteen ja ristiriitaisten toiveiden johdosta. Erityispalveluiden organisoitumisen epäselvyydet ja vastuiden hajautuminen pois peruskunnasta näkyvät vastausten osittaisena epäselvyytenä. Lähipalveluiden käsite ja kuntalaisuus saattavat olla hämärtyneessä paikka paikoin. Toisaltaan vastauksissa näkyy myös runsaasti toiveikkautta, myönteisyyttä uudistuksille ja ammatillista osaamista. Tulevaisuuden haasteet ovat tiedossa, mutta usko omaan osaamiseen näyttytyy vahvana. Yhtenä haasteena onkin, saavatko vammaisalan asiantuntijat äänensä kuulumaan kunta- ja palvelurakenteen muutoksessa?

Tausta-aineistoa

Kehas – ohjelma:

- <http://www.sosiaaliportti.fi/fi-FI/vammaispalvelujen-kasikirja/hallinto-politiikka/kehitysvammaisten-asumisohjelma/> (17.06.2013)
- Valtioneuvoston periaatepäätös ohjelmasta kehitysvammaisten asumisen ja siihen liittyvien palvelujen järjestämiseksi 21.1.2010
- *Kehitysvammaisten asumisohjelman valtakunnallisen toimeenpanon ohjausryhmä*
Laitoksista yksilölliseen asumiseen VALTAKUNNALLINEN SUUNNITELMA PALVELUJEN KEHITTÄMISEKSI LÄHIYHTEISÖÖN,(2012) STM
http://www.stm.fi/c/document_library/get_file?folderId=5065240&name=DLFE-24202.pdf

Tilastot ja raportit:

- Kuuden suurimman kaupungin tilastot: www.kuusikko.fi (2011 ja ennakkotieto 2012)
- Sotakanet – tietokanta: <http://uusi.sotkanet.fi/portal/page/portal/etusivu>
- Väyrynen, Riikka 2011: Vammaisten palvelut 2010 – Kuntakyselyn osaraportti. Terveiden ja hyvinvoinninlaitos. Tilastoraportti 35/2011.
http://www.thl.fi/fi_FI/web/fi/tilastot/aiheittain/aikuisten_sosiaalipalvelut/tilastokysely/vammaisten_palvelut, (8.7.2013.)
- World Health Organization WHO 2011: World report on disability.
http://www.who.int/disabilities/world_report/2011/en/index.html [8.7.2013]

Lainsäädäntö:

- [Suomen perustuslaki](#) (11.6.1999/731)
- [Yhdenvertaisuuslaki](#) (20.1.2004/21)
- [Hallintolaki](#) (6.6.2003/434)
- [Sosiaalihuoltolaki](#) (17.9.1982/710)
- [Sosiaalihuollon asiakaslaki](#) (Laki sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista 22.9.2000/812)
- [Asiakasmaksulaki](#) (Laki sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista 3.8.1992/734)
- [Vammaispalvelulaki](#) (Laki vammaisuuden perusteella järjestettävistä palveluista ja tukitoimista 3.4.1987/380)
- [Vammaispalveluasetus](#) (Asetus vammaisuuden perusteella järjestettävistä palveluista ja tukitoimista 18.9.1987/759)
- [Kehitysvammalaki](#) (Laki kehitysvammaisten erityishuollosta 23.6.1977/519)
- [Kehitysvamma-asetus](#) (Asetus kehitysvammaisten erityishuollosta 23.12.1977/988)
- [Laki vammaisetuksista](#) (Laki vammaisetuksista 11.5.2007/570)
- [Laki omaishoidon tuesta](#) (2.12.2005/937)
- [Kotikuntalaki](#) (11.3.1994/201)

Kansainväliset sopimukset:

- **Suomen YK-liitto (2009)** YK:n yleissopimus vammaisten henkilöiden oikeuksista ja sopimuksen valinnainen pöytäkirja.
http://www.ykliitto.fi/sites/ykliitto.fi/files/ykn_vammaissopimus_uudistettu_painos_2012.pdf
(8.7.2013)

Liitteet

Liite 1. Valtakunnallisen seurantakyselyn kehitysvammaisten kuntalaisten asumisesta ja palveluista – saatekirje

Liite 2. Kyselylomake

Liite 3. Kyselyyn vastanneiden henkilöiden tehtävänimikkeitä

Liite 1. Valtakunnallisen seurantakyselyn kehitysvammaisten kuntalaisten asumisesta ja palveluista – saatekirje

Kuntien vammaispalveluista vastaaville

VALTAKUNNALLINEN SEURANTAKYSELY KEHITYSVAMMAISTEN KUNTALAISTEN ASUMISESTA JA PALVELUISTA

Valtioneuvosto antoi 21.1.2010 periaatepäätöksen ohjelmasta kehitysvammaisten asumisen ja siihen liittyvien palvelujen järjestämiseksi vuosina 2010–2015 ja päätti ohjelmasta toimenpiteiden toteuttamiseksi. Ohjelmassa Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen (THL:n) tehtäväksi tuli mm. kehittää ajantasaista seuranta kehitysvammaisten laitoshoidon tilanteesta sitä korvaavasta asuntotuotannosta sekä asumista tukevien palvelujen kehittymisestä. Terveyden ja hyvinvoinninlaitos (THL) toteuttaa kaikkia kuntia koskevan kyselyn edellä esitetyn tilanteen selvittämiseksi.

Kehitysvammaisuus ymmärretään tässä kyselyssä osaksi vammaisuutta, jonka vuoksi muutama kysymys on suunnattu vammaisuuteen. Kysely osoitetaan kaikkiin kuntiin ja sen toivotaan ohjautuvan vammaispalveluista (sisältäen kehitysvammapalvelut) vastaavalle taholle. Kyselyn tarkoituksena on kuvata kehitysvammaisten kuntalaisten asumisen ja palvelujen tilannetta sekä kuntien kehittämissuunnitelmia

Kyselyssä on kahdeksan osiota, joihin vastaaminen edellyttäne useamman henkilön näkemystä. Kustakin kunnasta halutaan vain yksi vastaus, vaikka vastauksen kokoamiseen osallistuisikin useampi henkilö. Suositeltavaa on, että vastaukset kootaan ensi tulostetulle paperilomakkeelle, joka on tämän viestin liitteenä. Paperilomakkeelta tiedot siirretään sähköiselle vastauslomakkeelle linkin: kysely.fi kautta.

Kyselyn tuloksista laaditaan alueelliset yhteenvetoraportit, jotka toimitetaan erityishuoltopiirien / kuntayhtymien käyttöön marraskuussa 2012. Yksittäisten kuntien ja vastaajien vastauksia ei raportoida tunnistettavasti. Raportti koko maan tilanteesta valmistuu vuoden 2013 alussa. Tavoitteena on, että kyselystä olisi hyötyä sekä vastaajakunnille että valtakunnalliselle kehittämistyölle ja kuntalaisille.

Kyselyn toteuttaa Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen Vammaisuus ja yhteiskunta – tiimi. Kyselyn toteutuksesta vastaa kehittämispäällikkö Päivi Nurmi-Koikkalainen. Hän antaa tarvittaessa lisätietoja ([paivi.nurmi-koikkalainen\(at\)thl.fi](mailto:paivi.nurmi-koikkalainen(at)thl.fi) tai puh. 029 524 7454).

Saatekirje ja linkki sähköiseen webropol-lomakkeeseen on lähetetty sähköpostissa kuntien kirjaamoihin, josta toivotaan kyselyn ohjautuvan vammaispalveluista (myös kehitysvammapalveluista) vastaavalle virkamiehelle. Vastausohjeet sekä linkki sähköisesti vastaamiseen ovat kyselylomakkeessa ja löytyvät myös www.vammaispalvelujenkasikirja.fi sivuilta.

Pyydämme teitä vastaamaan 28.9.2012 mennessä. Kiitos!

Yhteistyöterveisin

Marina Erhola	Markku Pekurinen
Ylijohtaja	Osastajohtaja
THL	THL

Jakelu:

Kunnat

Tiedoksi:

Sosiaali- ja terveysministeriö

Ympäristöministeriö

Suomen Kuntaliitto

Erityishuoltopiirit

Kehitysvammaliitto

Valtakunnallinen vammaisneuvosto

Liite 2: Kyselylomake

Valtakunnallinen seurantakysely kehitysvammaisten kuntalaisten asumisesta ja palveluista

Kunnan vammaisasioiden suunnittelu

1. Onko kunnassanne selvitetty vammaisuuteen liittyviä palvelutarpeita viimeisen kahden vuoden aikana?

- kyllä
- ei
- selvitys on suunnitteilla

Kommentit:

2. Onko kunnassanne tehty kehitysvammaisten kuntalaisten asumiseen liittyviä suunnitelmia?

Kunnassamme on

- valmis suunnitelma, jonka toteutus on käynnistynyt tai käynnistyy alkaen:
- tekeillä suunnitelma ja se valmistuu:
- käynnistymässä suunnittelutyö. Ajankohta:
- ei ole suunnitelmaa, koska:

2.1 Jos kunnassanne on valmis tai tekeillä oleva suunnitelma, mitä seuraavista asioista siinä on otettu huomioon?

- Laitoshoidon lakkauttaminen
- Lasten palveluiden kehittäminen
- Peruspalveluiden kehittäminen
- allinnonalojen välisen yhteistyön kehittäminen

2.2 Onko suunnitelman laatimisessa kuultu asiakkaita ja omaisia?

- kyllä, miten
- ei
- en osaa sanoa

2.3 Mitkä ovat suunnitelman kolme keskeisintä tavoitetta?

Vammaispalvelujen piirissä olevat kuntalaiset

Tässä kyselyssä henkilön tulkitaan olevan vammaispalvelujen piirissä, jos hänelle on myönnetty vammaispalvelulain tai kehitysvammalain mukaisia palveluja ja / tai tukitoimia.

Ellei vastaaminen

ikäryhmäjaon mukaan ole mahdollista voitte vastata pelkästään "yhteensä" kohtaan.

3. Kuinka monta henkilöä kunnassanne sai vammaispalveluja tai kehitysvammopalveluja elokuun lopussa vuonna 2012?

Henkilöiden määrä

- 0-5 vuotiaat
- 6-17 vuotiaat
- 18-25 vuotiaat
- 26-49 vuotiaat
- 50-64 vuotiaat
- 65+ vuotiaat
- Yhteensä

Kommentit:

3.1 Kuinka monella heistä on diagnosoitu kehitysvamma tai tehty erityishuoltopäätös?

Henkilöiden määrä

- 0-5 vuotiaat
- 6-17 vuotiaat
- 18-25 vuotiaat
- 26-49 vuotiaat
- 50-64 vuotiaat
- 65+ vuotiaat
- Yhteensä

Kommentit:

Vammaisten kuntalaisten asuminen

Tässä osiossa tarkastellaan pääasiallisesti kehitysvammaisten kuntalaisten asumista. Kokonaisvaltaisen käsityksen saamiseksi kysymyksessä neljä (4) pyydetään vastausta kaikista vammaispalvelulain perusteella palveluita saaneista kuntalaisista.

4. Kuinka monella kuntalaisellanne oli voimassa vammaispalvelulain mukainen palveluasumisen päätös elokuussa 2012? Kuinka moni heistä on kehitysvammainen?

Asumispalveluja voidaan tuottaa monien eri lakien perusteella. Tällä kysymyksellä halutaan selvittää kuinka usein kehitysvammaisille henkilöille tehdään asumiseen liittyen päätös vammaispalvelulain

palveluasumisen perusteella.

Henkilöiden määrä -

-joista kehitysvammaisia -

5. Kuinka monta kehitysvammaista kuntalaistanne...

Vastaus elokuun 2012 tilanteen mukaan.

Kirjoittakaa henkilöiden määrä ikäryhmittäin annettuun tilaan. Mikäli vastaaminen ikäjaon mukaan ei ole mahdollista, voitte vastata pelkästään "yhteensä" kohtaan. Mikäli henkilöitä ei ole, merkitkää lukumääräksi 0.

Henkilöiden määrä

asui vanhempiansa luona?

alle 18v

18 v ja yli

yhteensä

oli omaishoidon tuen piirissä?

alle 18v

18 v ja yli

yhteensä

oli sijoitettuna kehitysvammalaitokseen?

alle 18v

18 v ja yli

yhteensä

oli sijoitettuna muuhun kuin kehitysvammalaitokseen?

(esim. vanhainkoti tai terveyskeskuksen vuodeosasto)

alle 18v

18 v ja yli

yhteensä

käytti perhehoitopalvelua?

alle 18v henkilöiden määrä

18 v ja yli

yhteensä

Kommentit:

6. Mitkä olivat laitossijoitusten pääasialliset syyt?

Huom! Avopalveluista takaisin laitokseen muuton syyt kysytään kysymyksessä 9.1.

7. Millaisissa asumismuodoissa kehitysvammaiset kuntalaisenne asuivat ja kuinka paljon palveluita he saivat elokuussa 2012?

Kirjatkaa taulukkoon eri asumismuodoissa (sarakeet) asuvien henkilöiden määrä sillä perusteella, kuinka paljon he saavat palveluita (rivit).

Asumismuodoilla tarkoitetaan:

1. **Yksittäinen asunto** tarkoittaa tavallisessa asuntokannassa olevaa asuntoa, missä henkilö asuu yksin tai yhdessä perheensä tai ystävänsä kanssa.
2. **Asunto palvelutalossa /asuntoryhmässä** tarkoittaa asukkaan käytössä olevaa yksittäistä asuntoa (huone+keittiö+wc). Oman asunnon lisäksi asukkaiden käytössä on yhteistiloja.
3. **Huone asumisyksikössä** tarkoittaa asumismuotoa, missä asukkaalla on pelkästään omassa käytössään huone ja sen yhteydessä oleva kylpyhuone. Asumisyksikössä on yhteisesti jaettuja asuintiloja.
4. **Jaettu huone asumisyksikössä** tarkoittaa tilannetta, missä asukas jakaa asumisyksikössä olevan huoneen toisen henkilön kanssa.

24 tuntia 7 päivänä viikossa

päivittäin – ei yöaikasta palvelua

vain ma-pe - ei yöaikaista palvelua

viikottain (yksittäisiä tunteja)

satunnaisesti

ei lainkaan

Kommentit:

Kehitysvammaisten kuntalaisten muuton tukeminen

Muutoilla tarkoitetaan mitä tahansa asuinpaikan muuttoa, esim. muuttoa lapsuudenkodista omaan asuntoon tai asumisyksikköön tai muuttoa laitoksesta muihin asumismuotoihin.

8. Kuinka monta kehitysvammaista kuntalaistanne on muuttanut laitoksesta avopalvelujen piiriin vuosien 2011 ja 2012 aikana?

Henkilöiden määrä -

Kommentit:

9. Ovatko kehitysvammaiset kuntalaisenne muuttaneet takaisin laitokseen vuosien 2011 ja 2012 aikana?

Ei

Kyllä. Henkilöiden määrä:

En osaa sanoa

9.1 Takaisinmuuton pääasialliset syyt ovat:

10. Mitä tukea kehitysvammaisille kuntalaisillenne on järjestetty varmistamaan muuton onnistumista asumismuodon muuttuessa?

- Palvelusuunnittelua /tulevaisuuden suunnittelua, jossa kehitysvammainen henkilö on itse osallisena.
- Muuttovalmennusta
- Asumiskokeilua
- Tutustumista uuteen asumisyksikköön
- Omaisten tukemista
- Muuta tukea, mitä?
- Ei ole järjestetty erityistä tukea. Miksi?

Kommentit:

Vammaisten kuntalaisten palvelut

Tässä osiossa kysytään kehitysvammaisten kuntalaisten saamista palveluista. Kokonaisvaltaisen käsityksen saamiseksi kysymyksissä 11 ja 14 pyydetään vastauksia kaikkien vammaisten kuntalaisten saamista palveluista.

11. Kuinka monelle kuntalaisellenne on myönnetty vammaispalvelulain mukaista henkilökohtaista apua vuonna 2012?

Henkilöiden määrä -

-joista kehitysvammaisia -

11.1 Millä tavoin kunnassanne toteutetaan henkilökohtaisen avun palvelua vammaisille kuntalaisille?

Voitte valita useamman vaihtoehdon.

- Työnantajamallilla
- Kunta tuottaa palvelut itse
- Palvelusetelimallilla
- Kunta hankkii palvelut ostopalveluna

11.2 Millaista neuvontaa, tukea tai ohjausta kuntanne järjestää henkilökohtaisen avun palvelun toteutumiseksi?

12. Missä määrin kunnassanne on palveluja ja tukitoimia tarjolla kehitysvammaisten kuntalaisten tarpeisiin nähden?

Riittävästi Jonkin verran Ei tarpeeksi En osaa sanoa

- Asunnonmuutostyöt
- Apuvälinepalvelut
- Kuljetuspalvelu ↕
- Saattajapalvelu ↕
- Tukihenkilötoiminta
- Päivätoiminta
- Työtoiminta
- Työhönvalmentajan palvelu
- Henkilökohtainen apu
- Palveluasuminen
- Tukiasuminen
- Ryhmämuotoinen asuminen
- Lyhytaikainen asumispalvelu
- Omaishoito ↕
- Sopeutumisvalmennus
- Perhehoito

13. Mitä muita palveluita mielestänne tarvittaisiin, jotta kehitysvammaisten kuntalaisten asuminen tavanomaisessa asuntokannassa onnistuisi?

13.1 Mitä ongelmia kehitysvammaisten henkilöiden palveluiden kehittämisessä on kunnassanne?

13.2 Mitkä asiat edistävät kehitysvammaisten henkilöiden palveluiden kehittämistä kunnassanne?

14. Onko mielestänne olemassa asiakasryhmiä, jotka eivät saa riittävästi vammaisille henkilöille tarkoitettuja palveluja tarkastellessanne kaikkia vammaisia kuntalaisia?

Kuvaillkaa tilannetta. Mikäli puutteita on, esittäkää mm. näkemyksenne siitä, mitä mahdollisia väliinpuotoaja-asiakkaita on ja miten tulisi toimia mahdollisen ongelman korjaamiseksi.

15. Mitä muuta haluatte tuoda esiin liittyen vammaisten kuntalaisten palveluihin?

Vammaisalan osaamisen varmistaminen

16. Keille kunnassanne on järjestetty kahden viimeisen vuoden aikana koulutusta/perehdytystä vammaisuuteen (esim. kehitysvammaisuuteen) liittyvistä asioista?

Onko sille tarvetta?

arviointikysymykset: *On järjestetty / Ei ole järjestetty, mutta olisi tarvetta / Ei ole järjestetty, eikä ole tarvetta / En osaa sanoa*

- Kunnan virkamiesjohdolle
- Kunnan luottamusmiehille ↕
- Yksilöpäätöksiä tekeville virkamiehille (esim. sosiaalityöntekijä) ↕
- Työntekijöille, joille kuuluu asiakasneuvonta ↕
- Kunnan vammaispalveluyksiköiden työntekijöille
- Vanhusten parissa työskenteleville
- Toimeentulotuen myöntämisestä vastaaville viranhaltijoille ↕

Terveystieteiden työntekijöille (esim. lääkäri, terveydenhoitaja, fysioterapeutti tai hammaslääkäri)

Opetustoimen henkilöstölle

Päivähoidon henkilöstölle

Liikuntatoimen henkilöstölle

Kunnan joukkoliikennettä toteuttaville

Ostopalvelun tuottajille

Muille, keille?

16.1 Mikä toteuttamastanne koulutuksesta tai perehdytyksestä oli erityisen onnistunut ja miksi?

17. Mikä on näkemyksenne ja kokemuksenne työvoiman saatavuudesta vammais- ja kehitysvammapalveluissa nyt?

17.1 Miten arvioitte tilanteen muuttuvan työvoiman saatavuudessa vuoteen 2020 mennessä ja mistä arvelette muutoksen johtuvan?

Vammaisalan kehittäminen ja arviointi

Tässä osiossa kysytään nykytilaa ja mahdollista kehittämistarvetta vammaisten kuntalaisten asumisessa ja palveluissa.

18. Arvioikaa vammaispalvelujen piirissä olevien kuntalaisten määrää vuonna 2020 verrattuna kuluvaan vuoteen 2012.

Vastatkaa kysymykseen kolme (3) antamienne lukumäärien perusteella. Arvioikaa määrän muutosta nykyisen kunnan alueen ja siellä asuvien henkilöiden mukaan.

Pysynyt ennallaan Lisääntynyt Vähentynyt En osaa sanoa

Vammaispalvelujen piirissä olevien henkilöiden määrä

Vuonna 2020

19. Miten arvioitte vammaisten ihmisten asumiseen liittyvien tarpeiden muuttuvan kunnassanne vuoteen 2020 mennessä?

Vammaisuus nähdään tässä laaja-alaisesti. Ottakaa vastauksessanne huomioon kaikki vammaiset kuntalaiset.

20. Mitä mieltä olette seuraavien väittämien toteutumisesta kunnassanne?

Arviointiskaala: Täysin samaa mieltä / Lähes samaa mieltä / Jonkin verran eri mieltä / Täysin eri mieltä / En osaa sanoa

Kuntasuunnitelmia arvioidaan kunnassamme säännöllisesti vammaisuusnäkökulmasta.

Kunnassamme on määrällisesti riittävä esteetön asuntokanta.

Toimintarajoitteisten henkilöiden tarpeet otetaan huomioon kuntamme asutusuunnitelmissa.

Kunnassamme otetaan kaavoituksessa, rakentamisessa ja ympäristön muuttamisessa huomioon ihmisten toimintakyvyn erilaisuus.

Kuntamme rakennettu ympäristö tukee toimintarajoitteisten asukkaiden sosiaalista kanssakäymistä

asuinympäristönsä muiden asukkaiden kanssa.

Kuntamme elin- ja toimintaympäristö on turvallinen ja terveellinen toimintarajoitteisille asukkaille.

Liikkumisesteiset henkilöt pystyvät käyttämään kuntamme julkisia palveluja.

Henkilöt, joilla on vaikeuksia asioiden ymmärtämisessä, pystyvät käyttämään kuntamme julkisia palveluja.

Kunnassamme käytetään vammaisen asiakkaan yksilöllisten palvelujen suunnittelun apuna hänen kanssaan laadittua palvelusuunnitelmaa.

Kunnassamme arvioidaan vammaisten kuntalaisten palveluiden toteutumista säännöllisesti.

Terveyskeskuksessa osataan hoitaa ja palvella myös kehitysvammaisia kuntalaisia.

Kehitysvammaiset henkilöt asuvat saamansa tuen avulla kuten muutkin kuntalaiset.

Vammaisten lasten palvelut on järjestetty erinomaisesti kunnassamme.

Henkilökohtainen budjetointi on mahdollista kunnassamme v. 2020.

21. Antakaa kunnallenne kouluarvosana (4-10) seuraavista väittämistä.

Tavoitteena on selvittää kuinka hyvin kyseisten väittämien asiat ovat mielestänne toteutuneet kunnassanne. 4 5 6 7 8 9 10

Vammaisten ihmisten huomioon ottaminen kuntasuunnittelussa ja päätöksenteossa.

Kehitysvammaisten kuntalaisten tarpeisiin vastaaminen.

Yksilölliset tarpeet ohjaavat päätöksentekoa vammaispalveluissa.

Asiakas on mukana palveluidensa suunnittelussa.

Vammaispalveluita arvostetaan kunnassamme.

22. Arvioikaan kuinka seuraavat asiat toteutuvat kunnassanne erityisesti kehitysvammaisten kuntalaisten palveluissa.

Arviointikaala: *Toteutuu kunnassamme erinomaisesti / Toteutuu kunnassamme melko hyvin / Toteutuu kunnassamme keskinkertaisesti /*

Ei toteudu lähes lainkaan, satunnaisesti / En osaa sanoa

Asiakkaiden ohjaus ja neuvonta

Omaisten ohjaus ja neuvonta

Toimeentuloturvan varmistaminen

Itsemääräämisoikeuden tuki

Apuvälinepalvelut Asuminen tavallisilla asuinalueilla

Palveluiden tarpeen yksilöllinen selvittäminen

Palvelutarpeeseen vastaaminen

Asuntotarpeisiin vastaaminen

Terveyspalvelujen järjestäminen

Vammaisten lasten tarpeisiin vastaaminen

23. Mitä muuta haluatte tuoda esille kyselyn aihepiiriin liittyen?

Vastaajan tiedot:

Vastuuhenkilö, jolta voi tarvittaessa kysyä lisätietoja vastauksista.

Etunimi* *

Sukunimi* *

Sähköposti* *

Matkapuhelin

Puhelin

Virka-asema / työtehtävä

Taustatiedot:

Kunta*

Erytishuoltopiirit*

Yhteistoiminta-alue

Muuta

Liite 3. Kyselyyn vastanneiden ammattinimikkeitä

aikuissosiaalipalveluiden päällikkö
aikuissosiaalityön päällikkö
asiantuntija
asumispalvelujen päällikkö; asumispalvelujohtaja
hallintojohtaja
hyvinvointipalvelujen johtaja
kehitysvammahuollon esimies
kehitysvammahuollon johtaja
kehitysvammahuollon vastaava ohjaaja
kehitysvammaisten avohuollon ohjaaja
kehitysvammaisten ohjaaja
Kehitysvammapalveluiden esimies
kehitysvammapalveluiden päällikkö
kehitysvammapalveluiden vastaava ohjaaja, vastaava ohjaaja; johtava ohjaaja
kehitysvammatyön palveluvastaava
kunnankamreeri
kv-yksiköiden esimies
kv-huolto vastaava ohjaaja
kv-yksiköiden esimies
laitoshoidon johtaja
palveluesimies
palvelujohtaja
palveluohjaaja
palveluohjauspäällikkö
palvlujohtaja
perhepalvelujen johtaja
perusturvajohtaja
sosiaali- ja terveysjohtaja
sosiaalijohtaja
sosiaali-ohjaaja
sosiaalipalvelupäällikkö
sosiaalisihiteeri-lastenvalvoja
sosiaalityön johtaja
sosiaalityöntekijä; socialarbetare; vammaispalveluiden sos.tt
tilaajapäällikkö
toimistosihiteeri
tulosityksikköjohtaja/vammaispalvelut
vammaispalvelujen johtava sosiaalityöntekijä;
johtava sosiaalityöntekijä; johtava sosiaalityöntekijä/vanhus- ja vammaispalvelut
vammaispalvelujen koordinoija
vammaispalvelujen palvelupäällikkö
vammaispalvelujohtaja
vammaispalveluohjaaja/toimintakeskuksen esimies
vammaispalvelupäällikkö
vammaispalvelusuunnittelija
vammaistyö päällikkö; vanhus- ja vammaispalvelujohtaja, vanhus- ja vammaistyön johtaja, vanhustyönjohtaja
vammaistyön johtaja